

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/ Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 463-491.
|| Geliş Tarihi-Received: 15.09.2023
|| Kabul Tarihi-Accepted: 10.10.2023
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1360918

Sefaradi Halk Edebiyatında Modern *Coha* Fıkraları: Selim Saltı Örneği

Djoha Tales in Modern Sephardi Folk Literature: Example of Selim Saltı

Doğa Filiz SUBAŞI*

Öz

Hoca hikâyeleri ve benzerleri farklı coğrafyalarda, farklı dönemlerde bazen aynı isimle bazen benzer ya da farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz, bu hikâyeler ev sahipliği yapan kültüre, coğrafyaya ve zamana bağlı olarak tür ya da içerik olarak bazı değişiklikler sergilemektedir. 500 yılı aşkındır Anadolu topraklarında varlıklarını sürdüren Sefaradi Yahudileri (1492 yılında İber Yarımadasından sürülen Yahudiler ve onların soyundan gelenler) Osmanlı himayesinde, beraberinde getirdikleri kültür ve dil mirasını gittikleri yeni yerlerdeki yerel dil ve kültürlerle harmanlayarak günümüze dek koruyabilmiştir. Bunun örneklerinden biri de Türk mizahının mihenk taşı olan Nasreddin Hoca fıkralarının benzerlerinin Sefaradi halk edebiyatında yer almasıdır. *Coha*, *Djoha*, *Çuha* ya da *Yoha* adıyla da bilinen bu karakter mizah eşliğinde 'ders' vermeye nesilden nesle aktarılan hikâyeler ile Sefaradi kültüründe de devam etmiştir. Bu tiplenin kökenine dair yapılagelen araştırmalardan sıyrılarak bu çalışma ile günümüzde Latin harfleri ile yazılmış Yahudi İspanyolcası dilinde Selim Saltı tarafından kaleme alınan çağdaş *Coha* hikâyelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu fıkraların konuları üzerinde durulmuş ve örnek fıkralar Türkçeye çevrilerek sunulmuştur. Yazarla iki ayrı tarihte yapılan söyleşi aracılığıyla elde edilen bilgilerle de çalışma zenginleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sefaradi Halk Edebiyatı, modern *Coha* fıkraları, Selim Saltı, Yahudi İspanyolca Dili (Ladino), Nasreddin Hoca.

Abstract

Hodja tales and similar stories appear in different lands and different periods, sometimes under the same name and sometimes with similar or different ones. Undoubtedly, these stories exhibit some changes in type or content depending on the host culture, land and period of time. For more than 500 years, Sephardic Jews (Jews expelled from the Iberian Peninsula in 1492 and their descendants) have lived in Anatolia, and under Ottoman protection, they were able to preserve the cultural and linguistic heritage they brought with them by blending it with the local languages and cultures in the new places they visited. An example to this is the presence of similar Nasreddin Hodja tales - the cornerstone of Turkish humour - in Sephardi folk literature. Also known as *Coha*, *Djoha*, *Çuha* or *Yoha*, this character has continued to teach humorous 'lessons' in Sephardi culture through stories passed down from one generation to the other. Moving away from the research on the origins of this character, this study rather aims to analyse the contemporary *Djoha* stories written by Selim Saltı in Judeo-Spanish but in Latin script. The subjects of these stories are analysed, and some are translated into Turkish and presented as

* Dr. Öğretim Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, e-posta: doga.subasi@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6975-6197.

examples. The information obtained through interviews with the author on two different occasions has further enriched the study.

Keywords: Sephardic Folk Literature, modern Djoha tales, Selim Salti, Judeo-Spanish Language (Ladino), Nasreddin Hodja.

Giriş

*Hasidik Haham Koretzli Pinchas şöyle der:
“Tüm mutluluklar cennetten gelir; minicik
bir şaka bile, yeter ki zevk ve keyifle
anlatılsın.”*

Hasidik hareketin¹ öncülerinden Koretzli Pinchas² tarafından söylenen bu söz çalışmamıza temel olan fıkraların yazarı Selim Salti tarafından paylaşılmıştır. 13 Temmuz 2021 tarihinde yayımlanan ve onuncu grubu oluşturan fıkraların giriş kısmındaki³ bu söz Salti'nin gülmecelere bakış açısını sergilemektedir. Sohbetlerinde sık sık fıkra anlatan, etrafındaki insanlara neşe saçması ve bulunduğu ortamları renklendirmesi ile tanınan Salti'nin modern çağıma ait bir Hoca tiplmesi⁴ – yani bir Coha karakteri – yaratması ve fıkraları ile bizi güldürmesi bir tesadüf değildir; gülmek ve güldürmek onun hayatının bir parçasıdır ve bu da kalemine yansımıştır.

2 Mart 2021 tarihinde İsrail'deki Türkiyeliler Birliği⁵ internet sayfasında⁶ *Kuentos modernos de Djoha* ('Modern Coha Hikayeleri') başlığı altında ilk fıkralarını yayımlamaya başlayan yazar Selim Salti kendisiyle 17 Eylül ve 2 Ekim 2021 tarihlerinde Zoom uygulaması üzerinden yaptığımız söyleşilerde fıkra yazarlığına 2020 tarihinde başladığını ifade ediyor. Söyleşi gününe kadar 76⁷ fıkra yayımlayan Salti “sağlığım el verdiği sürece yazmaya ve yayımlamaya devam edeceğim”, diye ekliyor. 2022 yılında Bar İlan Üniversitesi, Salti Ladino Çalışmaları Enstitüsü desteğiyle Gözlem Yayıncılık tarafından *101 Kuentos Modernos de Djoha* (Salti, 2022) adıyla yayımlanan kitabında da gördüğümüz gibi söyleşilerimizin ardından yazmaya devam etmiş ve beğeni toplayan Ladino⁸ dilinde

¹ Hasidik Yahudilik XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Doğu Avrupa'da doğup hızlıca yayılmış mistik öğelerin baskın olduğu bir dini harekettir. Hasidizm ili ilgili Türkçe kaleme alınmış güncel bir çalışma için bkz. Araz, 2021.

² Koretzli Haham Pinchas Shapiro (1726-1791) Hasidik hareketin kurucusu Baal Şem Tov'un ilk müritlerinden biridir. Daha fazla bilgi için bkz. Weinryb, 1973, s. 174-175.

³ <https://www.turkisirael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-x-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴ Bu çalışmada Hoca öyküleri ile Orta Doğu mizah karakteri kastedilmektedir ve farklı coğrafyalarda farklı adlarla anılan bu başkarakterin kökeni değil, günümüzde Yahudi İspanyolcası dilinde Türk kökenli yazar Selim Salti tarafından yazılan Coha fıkraları üzerinde durulması amaçlanmıştır.

⁵ Türkiye'den giden muhacirlere yardım etme ve Türkiye ile İsrail hükümeti arasında köprü görevi kurma amacını taşıyan bu birlik aynı zamanda üniversite öğrencilerine burs sağlamaktadır. İsrail'deki Türkiyeliler Birliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.turkisirael.org.il/single-post/2017/11/09/kisa-tarihçettürkçe> [Erişim tarihi: 12.06.2023].

⁶ Bu fıkralar sadece bu web sayfası aracılığıyla değil aynı zamanda *LadinoKomunita, esefarad* gibi Sefaradi kültürünü yaşatmaya yönelik çalışmalarda bulunan başka dijital platformlarda da paylaşılmıştır. Bu da fıkraların daha fazla okuyucuya ulaşmasını sağlamıştır. Öyle ki söyleşi yaptığımız tarihte Salti, fıkraların gördüğü yoğun beğeni karşısında bir yayınevinin bu fıkraları derleyip İngilizce ve İspanyolca dillerinde kitap haline getirerek yayınlamak istediğini ifade etmiştir. Bu söyleşimizden bir yıl sonra da kitap okuyucularla buluşmuştur (Salti, 2022).

⁷ Söyleşinin gerçekleştiği tarihte henüz yayımlanmamış olan bazı fıkralar Selim Salti tarafından canlı olarak anlatıldığından onlar da değerlendirmeye dahil edilmiştir. Yazar söyleşimizden sonra da çok sayıda fıkra kaleme almış ve bu fıkralar *101 Kuentos Modernos de Djoha* adlı kitapta yerini bulmuştur. Fakat, bu fıkralar yazarla yaptığımız söyleşilerden sonra yayımlandığı için bu çalışmaya dahil edilmemiştir. Yakın zamanda yayınlamayı planladığımız daha ayrıntılı olan çalışmada bu fıkralara da yer verilecektir.

⁸ *Ladino* (ya da Yahudi İspanyolcası, Judezmo, Yahudice...) terimi Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı Güncel Türkçe Sözlük'te şöyle tanımlanmaktadır: “Musevilerin kullandığı, 15. yüzyıl İspanyolcasını temel alan ancak

yazılmış olan bu fıkralar İspanyolca ve İngilizceye de çevrilerek üç dilli bir kitap olarak yayımlanmıştır.

2 Mart 2021 tarihinden itibaren on beş günde bir, beş (sadece Nisan ayında altı) adet fıkra yayımlayan Salti bu sayının daha da artırılması için okurlarından talep geldiğini belirtiyor ve bunun üzerine Salti 17 Ağustos 2021 tarihli yayınında okuyucularına şu açıklamayı yapıyor:

Birçok okuyucu neden on beş günde bir sadece beş hikâye ya da öğüt yayımladığımı soruyor. Anlaşılana göre miktar kendilerine yeterli gelmiyor ve daha fazla okumak istiyorlar, ben ise şöyle düşünüyorum: Gülmek ve etrafındakileri güldürmek için hikayeler hafızaya alınmalıdır. Söylenildiği gibi fazla bal mide bulandırır, bu konu da aynı böyle, sayı az olduğunda kişi bu fıkralardan daha çok zevk alır ve bu hikâyeleri daha kolay hatırlar.

Yazarla 18 Eylül 2021 tarihinde yaptığımız söyleşide sorduğum “bu fıkraları yazmaktaki amacınız nedir?” sorusuna verdiği cevabın ardından 2 Ekim 2021 tarihindeki söyleşimizde yazar “bu soru başka kişilerin de aklına düşmüş olabilir, yazayım ki onlar da bilsinler. Bir sonraki haftanın fıkralarına giriş kısmına bu amaç için yazdığım kısa metni okumak isterim”, diyerek amacını bir kez daha –ileride kitabın arka kapak yazısı olacak olan–şu sözlerle açıklar:

Sayın okurlar,

Benim naçizane düşünceme göre, komik hikayeler ve fıkralar stres ve yorgunluktan kurtulmamıza yardımcı olur, çünkü gülmek ve ara sıra kahkahalara boğulmak vücudun acılarını yatıştıran bir tür ilaçtır. Özellikle de insan beyninin gelişiminde önemli bir rol oynar [“çünkü fıkralar insanın kafasında her zaman bir soru işareti bırakır”, diye ekler söyleşimizde]. Bu fıkralar bizi güldürürken, bilindiği gibi, acımızı, öfkemizi unutmamıza ve daha az sinirlenmemize yardımcı olur. İşte bu yüzden fıkra yazmak ve uyarlamak hoşuma gidiyor. Umarım keyifle okursunuz.

Fıkralarını Yahudi İspanyolcası dilinde yazan Salti, söyleşimizde bu hikâyeleri yazma sebebinin yok olmakta olan bu dili canlandırmaya yönelik bir girişim olduğunu belirtiyor. Yahudi İspanyolcası ya da Türk Sefaradileri tarafından yaygın olarak kullanılan adıyla Ladino dili (ISO 639-3: lad) Unesco tarafından yok olma tehlikesinde olan diller kategorisine alınmıştır⁹. Günümüzde yaklaşık 100.000¹⁰ kişinin konuştuğu bu dil konuşucuların yaşlarının büyük olması ve yeni neslin ise bu dili neredeyse hiç konuşmuyor olması sebebi ile *World Atlas of Languages* tarafından “potentially vulnerable” olarak sınıflandırılmıştır. Fakat tüm Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 sebebiyle yaşanan eve kapanmalar esnasında Ladino dili yeni bir döneme girmiştir demek abartı olmayacaktır. *Boom* olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde Ladino konuşucuları internet üzerinde birçok etkinlik gerçekleştirmiş¹¹ (ve gerçekleştirmeye devam etmektedir) ve birçok kişi Ladino öğrenmek amacıyla dil kurslarına katılmaya başlamıştır. İşte tam da bu dönemde Selim Salti, halihazırda anlattığı geleneksel Coha fıkralarının modernleşmeye ihtiyacı olduğu düşüncesiyle yıllardır süregelen Ladino dilini yeniden hayata döndürme çabalarının bir parçası olarak çağdaş Coha fıkraları yazmaya karar vermiştir.

çinde İbranice, Türkçe, Fransızca, Yunanca, Arapça ve Portekizce kelimeler barındıran, Latin kökenli bir Hint-Avrupa dili olan İspanyolcanın bir Lehçesi.” <https://sozluk.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.09.2023].

⁹ <https://en.wal.unesco.org/languages/ladino> [Erişim tarihi: 20.08.2023].

¹⁰ Günümüzde kaç kişinin bu dili konuştuğu tam olarak bilinmemektedir. Ethnologue (Eberhard vd., 2023) adlı internet sitesi 2018 yılında dünya genelinde 133.000 Ladino konuşan kişi (125.000’i İsrail’de) olduğunu bildirmiştir. Fakat bu dili akıcı konuşan kişi sayısının çok daha az olduğu bilinmektedir.

¹¹ Son zamanlarda yapılan Ladino dilini yeniden canlandırma çalışmaları yakın zamanda yayınlanacak başka bir çalışmamızın konusu olduğu için bu yazıda bu mevzuya yer verilmemiştir.

Bu çalışmanın konusunu Selim Saltı tarafından Ladino dilinde yazılmış modern Coha fıkraları oluşturmaktadır. Bu çalışmada Coha fıkralarının Sefaradi yazılı ve sözlü kültüründeki yerine kısaca değinildikten sonra yazar hakkında bilgi verilerek modern Saltı fıkralarının başlıkları yayın tarihleri ile verilmiş ve Türkçe çevirileri ile sunulmuştur. Bu fıkraların konu bulduğu mekanlar incelenmiş ve bazı fıkralar Türkçeye çevrilerek yazarın Coha fıkralarını modernleştirirken kullanmış olduğu karakterlere ve olay örgülerine değinilmiştir. Çalışmanın sonunda yer alan Ek-1’de fıkraların başlıkları yukarıda belirtilen kitapta basıldığı haliyle, İngilizce ve İspanyolca çevirisiyle beraber; Ek-2’deki fıkralar ise yukarıda bahsedilen web sayfasındaki haliyle asıl dilinde verilmiştir. Bu çalışma ileride yapacağımız daha ayrıntılı incelemenin başlangıcı niteliğindedir.

1. Sefaradi Kültüründe Coha Fıkraları

*Kuşaklar gelir, kuşaklar gider;
ama öyküler sonsuza dek baki kalır.¹²*

Yıllardır araştırmacılar tarafından Nasreddin Hoca fıkralarının kökeni sorgulanmış ve henüz ortaya atılan farklı görüşler somut bir sonuca varılamamıştır¹³. Benzer sorun sözlü ve yazılı Sefaradi edebiyatının önemli bir parçasını oluşturan Coha karakterinin köken araştırmasında da devam etmektedir. Kimilerine göre Yahudi kültüründen doğma bir unsurdur. Yahudiler sürgün öncesi Sefarad’da anlatılagelen bu öyküleri beraberlerinde getirmiştir. Kimine göre ise bunlar Nasreddin Hoca’dan evrilmiştir¹⁴. Yüzyıllar boyunca bir arada yaşamış farklı kültürlerin birbirlerinden etkilenmemiş olması imkansızdır. Köken belirleme araştırması bu çalışmanın amacı dışında kaldığından bu tartışmalara yer vermeksizin bu bölümde Sefaradi Halk Edebiyatındaki Coha fıkralarına değinilecektir.

Coha, şüphesiz, Sefaradi sözlü geleneği içinde en iyi bilinen ve en ünlü tiplendir. Coha fıkraları, kısa hikayeleri, öğütleri/tavsiyeleri, maceraları –nasıl adlandırılırsa adlandırılırsın– yüzyıllar boyunca eski Osmanlı topraklarında ve Kuzey Afrika’da yaşayan Sefaradiler arasında anne ve babadan çocuklara, büyükanne ve büyükbabadan torunlara aktarılmış, arkadaşlar arasında anlatılmış, toplumsal belleğin en derin ve eğlenceli kısmına kazınmıştır. Bu sayede de günümüzde dünyanın farklı bölgelerine yayılmış Sefaradiler arasında hala anlatılmaktadır. Sefaradi sözlü edebiyatında çok az karakter bu kadar yaygın bir üne kavuşmuştur. Zira Sefarad kökenli Yahudilerin yayıldığı tüm topraklara aynı ya da farklı Coha fıkraları da ulaşmıştır.

Bu sebeple, 500 yılı aşkın süredir Osmanlı topraklarında yaşayan Yahudilerin sözlü ve yazılı kültüründe de Coha fıkraları olması beklenir bir sonuçtur. Osmanlı-Türk Sefaradi halk edebiyatında Coha (ya da Cuha, Coho, Çuha, Çoha vd.) adıyla karşımıza çıkan bu tiplendir nesilden nesle aktarılmış, sözlü edebiyatın yanı sıra yazılı edebiyatta da iz bırakmıştır. Mesela, önemli Osmanlı-Sefaradi yerleşim yerleri olan Selanik’te (1911-69 fıkra) ve İstanbul’da (1923-11 fıkra) Raşi¹⁵ harfleri ile Yahudi İspanyolcası dilinde iki ayrı

¹² Honduraslı kısa öykü yazarı Augusto Monterroso’nun Asturya Prensesi Edebiyat Ödülü’nü alırken yaptığı konuşmada kullandığı bu cümle (“Generación va, generación viene: mas el cuento siempre permanece”) *Eski Ahit*’teki şu cümleden uyarlamadır: Kuşaklar gelir, kuşaklar geçer, ama dünya sonsuza dek kalır (Vaiz 1:4) (“Generación va, generación viene: mas la Tierra siempre permanece”) Hernández Valcárcel, 2002, s. 25.

¹³ Nasreddin Hoca’nın kökenine dair farklı uzmanların görüşlerinin yer aldığı “‘Fakelore’ Kavramı ve Nasreddin Hoca” başlıklı çalışma için bkz. Şimşek, 2008, s. 84-89.

¹⁴ Coha karakterinin Yahudilere Endülüs Müslümanlarından aktarıldığı ve Yahudilerin Osmanlıya yerleşmeleriyle benzer mizah karakteri Nasreddin Hoca ile bütünleştiği yaygın bir tezdur. Bu konu için bkz. Jovanović, 2020, 121-126; Corriente, 1999, s. 72. Koen-Sarano, 1991, s. XIV. Kökene dair tartışmalar gazetelerde de almıştır, örneğin Ekmekçi, M. (1996); Bardavid, B. (1996); Coen Sarano, M. (1996).

¹⁵ Çoğunlukla din dışı Yahudi İspanyolcası metinlerin yazıldığı yarı eğik İbrani harfleri.

kitap yayımlanmıştır (Bali, 1999). Bu kısa hikayeler ya da fıkralar günümüze kadar farklı yazarlar tarafından derlenmiş, uyarlanmış ya da yeniden kaleme alınmıştır.

Çağdaş Sefaradi Edebiyatı Coha hikayeleri-fıkraları derleyicisi olarak şüphesiz ilk akla gelen isim 1939 Milan doğumlu Türk asıllı yazar, şair ve araştırmacı Matilda Koen-Sarano'dur. Sarano bu konuda birçok eser yayımlamıştır (Koen-Sarano, 1986; 1990; 1991; 2008; 2014; 2021). Bir diğer taraftan Ladino kültürü ve dilinin ilerlemesi ve yaşatılması için önemli çabalar sarf eden 1937 İstanbul doğumlu Gad Nassi de Coha hikayeleri derleyen Sefaradilerden biridir. Aynı zamanda, günümüzde Sefaradi halk edebiyatının mihenk taşı olan Coha hikayeleri ile ilgili ulusal ve uluslararası birçok akademik çalışma yayımlanmıştır¹⁶.

Günümüzde yapılan bu çalışmalar dışında, bir yandan Sefaradi kültürünün ayrılmaz bir parçası olan geleneksel Coha hikayeleri anlatılmaya devam etmekte, diğer yandan ise geçmişle günümüz arasında bir bağ kuran, geleneksel yaşam ile modern hayat arasında köprü olan geleneksel Coha gibi ya zekasıyla ya da aptallığa varan saflığıyla, muzipliği ve mizahıyla insanları güldürmeye devam ettiği güncel olaylara yer verilen yeni hikâyeler doğmaktadır. Buna en güzel örnek ise çalışmamıza konu olan, Selim Salti'nin kaleminden çıkan modern Coha fıkralarıdır.

2. Selim Salti'den Modern Coha Hikayeleri

2.1 Selim Salti¹⁷

1935 yılında İstanbul'un Yahudi Mahallesi sayılan Şair Ziya Paşa Yokuşu'nda Edirneli bir anne ile Kadıköylü bir babanın üçüncü çocuğu olarak hayata gelen Selim Salti Sefarad ve Türkiye kültürünün tesiri altında büyür. Almanya ile ticari ilişki içerisinde olan baba Hayim Vitali Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde Almanca bilmesi sebebiyle Mareşal Schellendorf'un mahiyetinde askerlik yapar. Annesi Raşel Bennun Edirne'de Alyans Kız Okulu'nun¹⁸ açılması ile okula giden ilk Yahudi kadınlarından olur.

Dört dilli bir ailede büyüyen Selim Salti ailenin diğer bireyleri gibi birçok dil konuşur: Büyükanneleriyle birlikte yaşadığı evlerinin ana dili olan Ladino, Fransız lisesinde eğitim görmesi sebebiyle Fransızca, anne ve babasının aralarında Almanca konuşması sebebiyle çat pat Almanca ve ilkokula başlaması ile Türkçe. Daha sonra bu dillere İngilizce ve İtalyancayı da ekler.

Savaş sonrası yıllarda yaz aylarını Sefaradilerin yoğun olarak yaşadıkları Büyükkada ve Heybeli adada geçiren Salti liseyi bitirip üniversiteye başlaması ile *Şalom*¹⁹ gazetesinde editör ve yazar ve daha sonra yazı işleri sorumlusu olarak çalışmaya başlar. Daha sonra bir süreliğine *İstanbul Ekspres* ve ardından *Akşam* gazetelerinin dış haberler servisini yönetip akşam sekreterliğini yapar.

¹⁶ Bu alanda yapılan çalışmalara gösterilebilecek bazı örnekler şunlardır: Bornes-Varol, 1995; Bardavid, 1997, 87-96; Ağış, 2017, s. 263-271; Jovanović, 2020; Dağcı, 2021.

¹⁷ Bu özgeçmiş hazırlanırken Rifat Bali tarafından derlenen *Meçhul Yahudiler Ansiklopedisi*'nin birinci sayısında Selim Salti'nin "Hayatımın Bir Özeti" başlığıyla kaleme aldığı yazıdan yararlanılmış ve daha önce belirtilen söyleşilerde elde edilen bilgiler ile zenginleştirilmiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Bali, 2016, s. 347-360.

¹⁸ 1867 yılında Edirne'de kurulan *Alliance Israelite Universelle* Osmanlı'daki ilk Alyans okuludur. Osmanlıda kurulan Alyans okulları ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Aydın, 2009.

¹⁹ *Şalom* 29 Ekim 1947 tarihinde Avram Leyon tarafından İstanbul'da yayın hayatına başlamıştır. Genellikle Ladino dilindeki, ancak Türkçe ve Fransızca makalelerin ve ilanların da yer aldığı, 4 sayfadan oluşan gazete 1983 yılında editörünün sağlık durumu sebebiyle Gözlem Yayınevi'ne devredilmiştir. Gazete bir sayfası Ladino ve diğer sayfaları Türkçe olarak günümüzde de yayınlanmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra, tamamı Ladino dilinde aylık çıkan *El Amaneser* başlıklı bir ek yayınlamaktadır. *Şalom* gazetesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Martínez Corral'ın (2016, s. 163-175) gazetenin ikinci aşamasının ilk yöneticisi Naim Güleriyüz ile yaptığı söyleşi.

23 yaşında Naime (Mimi) Taragano ile evlenir. 1959 yılında askerlik görevini yerine getirir. 1960 yılında ağabeyinin yanında iş dünyasına atılır. Bu süreçte İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünde yüksek tahsilini tamamlar. Cemaat içindeki faaliyetlerini devam ettiren Salti 1963 yılında arkadaşlarının öncülük ettiği İstanbul'daki Yahudi gençliğinin spor tesisi ihtiyaçlarını gidermek için kurulan Yıldırım Spor Kulübü'nün oluşumunda daha sonra da uzun yıllar başkanlık koltuğunda yer alır.

Anne ve babasının vefatının ardından eşinin de yılın yarısından fazlasını yurtdışında eğitim gören çocuklarının yanında Amerika'da geçirmesi sebebiyle İstanbul'la artık bir aile bağının olmadığını düşünerek 1976 yılında İsviçre'ye taşınma kararı alır, İstanbul'daki işlerini kapatarak ağabeyi ile bu sefer Cenevre'de iş hayatına koyulur. 30 yılı aşkın bir süre eşiyile İsviçre'de (ve bu süreçte yaz aylarında Fransa'nın güneyindeki Nice şehrinde) yaşadıkten sonra 2000 yılında çocukları ve torunlarının yaşadığı İsrail'e göç ederler.

Henüz İsrail'e yerleşmeden önce orada ticari girişimlerde bulunur. 1983 yılında Türk kökenli Yahudi gençlerine üniversitelerde okumaları için yardımda bulunmak amacı ile Yehoshua²⁰ Salti Vakfı'nı²¹ kurar. 2003 yılında Sefarad kültürünü ve Ladino dilini araştırmak amacıyla Bar-İlan Üniversitesi bünyesinde Naime and Yehoshua Salti Center for Ladino Studies'i kurar. 2013 yılında Ladino diline ve kültürüne yaptığı katkılar ve yardımlar sebebiyle Bar-İlan Üniversitesi akademik senatosu tarafından fahri doktora unvanına layık görülür. Bu merkez 2020 yılında enstitü statüsüne geçer. Salti aynı zamanda Türkiye'nin dışında Türk Yahudileri tarafından kurulmuş tek birlik olan ve yakından meşgul olduğu İsrail'deki Türkiyeliler Birliği'nin onursal başkanı ve danışman kurulunun daimi üyesidir.

Türkiye'de "Yahudi" (Bali, 2016, s. 355), İsviçre'de "saygı duyulan bir konuk" (Bali, 2016, s. 354); İsrail'de ise "Türk" (Bali, 2016, s. 355) olarak kabul edildiğini belirten Salti eşi, iki çocuğu ve dört torunu ile Rishbon'da yaşamını sürdürmektedir. Selim Salti emeklilik günlerinde tarımla ilgilenmesi dışında eğitimini aldığı ve ticarete atılmadan önce yaptığı gazetecilik mesleğine İsrail'deki Türkiyeliler Birliği bülteninde ve *El Amaneser* gazetesinde düzenli olarak Ladino dilinde yazılar yazarak devam etmektedir. Ayrıca, 2000 yılından itibaren bu çalışmamıza temel oluşturan modern Coha fıkraları yazmaktadır.

2.2 Salti'nin Coha Hikayelerinin Başlıkları

Sefarad kültürünün gelişmesi ve Ladino dilinin yok olmaması için hayatı boyunca çaba gösteren Salti'nin en son teşebbüsü, karakteri ile bu amacını bir araya getirerek ortaya çıkmıştır. Eğlenceli mizacını Ladino sevgisiyle harmanlamış ve "demode" olduğunu düşündüğü eski Coha hikayelerinin yerine yenilerini koymaya karar vermiştir ve bunu da elbette Latin harfleriyle kaleme aldığı Yahudi İspanyolcası dilinde yapmıştır.

Çalışmamıza temel olan fıkralar içerisinde en kısının 31, en uzunun ise 342 kelimedenden oluştuğu bu hikayeciklerin başlıkları hem asıl dilinde –yani Yahudi İspanyolcası ya da Ladino– hem de Türkçeye çevirisi ile ilk yayımlanma tarihi belirtilerek aşağıda sıralanmıştır²²:

Kuentos modernos de Djoha 'Modern Coha Hikayeleri' (2 Mart 2021)

²⁰ Selim Salti'nin Yahudi adıdır.

²¹ www.saltifoundation.org [Erişim tarihi: 10.07.2023].

²² Bu bölümde fıkraların başlıkları internet sayfasında yayımlandığı haliyle sunulmuştur. Bu fıkralar kitaplaştırıldığında bazı başlıklarda ufak değişiklikler yapılmıştır. Ek 1'de bu fıkraların *101 Kuentos Modernos de Djoha* kitabındaki sayfa numaraları verilmiş ve fıkra başlıkları asıl dilinde ve ardından İngilizce ve İspanyolca çevirileri ile sunulmuştur.

1. *Ande tu madre* 'Ananın evine'
2. *Yo aharvo* 'Döverim Ben'
3. *Kastigar* 'Cezalandırmak'
4. *Ole* 'Ole'
5. *Menu* 'Menü'

Kuentos modernos de Djoha II 'Modern Coha Hikayeleri II' (16 Mart 2021)

6. *Lesbyen* 'Lezbiyen'
7. *Luna de miel* 'Balayı'
8. *Pujita* 'Zam'
9. *Antojo* 'Gözlük'
10. *Kerensya* 'Aşk'
11. *Sinyo zodiako* 'Burç'

Kuentos modernos de Djoha III 'Modern Coha Hikayeleri III' (6 Nisan 2021)

12. *Komemos despues* 'Sonra yiyelim'
13. *Gerra i pas* 'Savaş ve Barış'
14. *Polvo* 'Toz'
15. *Shans* 'Şans'
16. *Kuento kontado por la Sinyora Lea Ojalvo* 'Lea Ojalvo Hanım Tarafından Anlatılan Öykü'

Kuentos modernos de Djoha IV 'Modern Coha Hikayeleri IV' (20 Nisan 2021)

17. *Sekere resefta* 'Reçetesiz Olmaz'
18. *Esta en vida* 'Hala Hayatta'
19. *Ande ay este mazal* 'Nerede Bizde O Şans'
20. *Sekso* 'Cinsiyet'
21. *Djoha consejero* 'Nasihatçı Coha'

Kuentos modernos de Djoha V 'Modern Coha Hikayeleri V' (4 Mayıs 2021)

22. *En punto de muerte* 'Ölüm Döşeginde'
23. *El rey malo* 'Kötü Kral'
24. *Mi perro no es azno* 'Benim Köpeğim Eşek Değil'
25. *Dos suegras* 'İki Kayınvalide'
26. *Papeliko* 'Kağıt Parçası'

Kuentos modernos de Djoha VI 'Modern Coha Hikayeleri VI' (18 Mayıs 2021)

27. *En kayendo* 'Düşerken'
28. *Enbivdar* 'Dul Kalmak'
29. *Azerse el de Mordehay* 'Salağa yatmak'
30. *Keres toparla?* 'Onu Bulmak İstediyine Emin misin?'

31. *Se save 'Biliniyor'*

Kuentos modernos de Djoha VII 'Modern Coha Hikayeleri VII' (1 Haziran 2021)

32. *Intelijensya 'Zeka'*33. *La valor 'Ederi'*34. *El jeneral 'General'*35. *Avas 'Fasülye'*36. *Le kayo la boka 'Dili Tutuldu'*

Kuentos modernos de Djoha VIII ('Modern Coha Hikayeleri VIII') (15 Haziran 2021)

37. *Dientes postizos 'Takma Diş'*38. *Lo ke no se tiene 'Sahip Olmadığım'*39. *5 frijideres '5 Buzdolabı'*40. *Un poko kosha 'Birazcık Topal'*41. *Eskupo 'Tükürük'*

Kuentos modernos de Djoha IX 'Modern Coha Hikayeleri IX' (29 Haziran 2021)

42. *Prizyon 'Hapishane'*43. *Espanto de murir 'Ölüm Korkusu'*44. *Karne mofisida 'Küflü Et'*45. *Ganar el djuzgo 'Davayı Kazanmak'*46. *La kriza 'Kriz'*

Kuentos modernos de Djoha X 'Modern Coha Hikayeleri X' (13 Temmuz 2021)

47. *La pyerna hazina 'Ağrılı Bacak'*48. *Peryer el es.huengo 'Uykusu Kaçmak'*49. *Urjensya 'Acil'*50. *Vijita de doktor 'Doktor Randevusu'*51. *El chek 'Çek'*

Kuentos modernos de Djoha XI 'Modern Coha Hikayeleri XI' (27 Temmuz 2021)

52. *El veteriner 'Veteriner'*53. *El biftek 'Biftek'*54. *Sekreto de ofisyo 'Meslek Sırrı'*55. *Prova 'Deneme'*56. *Depasho la kama 'Yatağın Altı'*

Kuentos modernos de Djoha XII 'Modern Coha Hikayeleri XII' (10 Ağustos 2021)

57. *Se le amenguo el semer 'Pantolonu Küçülmüş'*58. *De Merkada a Rachel 'Merkada'dan Raşel'e'*

59. *Ken ofre mas?* 'Kim Daha Çok Veriyor?'

60. *Djoha i su amigo* 'Coha ve Arkadaşı'

61. *Regalo de aniversaryo* 'Yıldönümü Hediyesi'

Kuentos modernos de Djoha XIII 'Modern Coha Hikayeleri XIII' (17 Ağustos 2021)

62. *El rey malo i los kazalinos* 'Kötü Kral ve Köylüler'

63. *Djoha i el garson* 'Coha ve Garson'

64. *El propietario* 'Ev Sahibi'

65. *Dudu (David)* 'Dudu (David)'

66. *Funerales* 'Cenazeler'

Kuentos modernos de Djoha XIV 'Modern Coha Hikayeleri XIV' (8 Eylül 2021)

67. *Senseridad* 'Dürüstlük'

68. *Kalsados nuevos* 'Yeni Ayakkabılar'

69. *Djoha i su ijo* 'Coha ve Oğlu'

70. *La payla* 'Tekne'

71. *Si esta bueno* 'Eğer İyiyse'

Kuentos modernos de Djoha XV 'Modern Coha Hikayeleri XV' (21 Eylül 2021)

72. *Dar uti (fyerro)* 'Ütülemek'

73. *Delante del espejo* 'Aynanın Karşısında'

74. *La chanaka del gato* 'Kedinin Çanağı'

75. *Ande Alfons kere* 'Alfons Nereye İsterse'

76. *Pleto de marido i mujer* 'Karı Koca Kavgası'

Görüldüğü gibi yazar genelde birkaç kelimedenden oluşan başlıklar vererek güldürmelerini sunmuştur. Başlıklarla fıkraların içerikleri karşılaştırıldığında ise başlıkların sadece kısa olmadığı aynı zamanda fıkraları çarpıcı netlikle betimlediği görülmektedir.

2.3 Modern Coha Fıkralarının Yer Bulduğu Mekânlar

Modern Coha fıkraları –ya da kısa hikayeler ya da nasihatler– zaman ve uzam bütünlüğü barındırmadan farklı (ya da aynı) dönemlerde farklı (ya da aynı) ülke ve şehirlerde geçmektedir. Yazarın hayatını incelediğimizde bu mekân seçimlerinin tesadüfi olmadığı görülmektedir. Hayatının 41 yılını Türkiye’de geçiren yazar mekân belirtilen fıkraların kiminde Türkiye’yi –ve özellikle Sefaradi nüfusunun yoğun olarak bulunduğu İstanbul şehrini– mekân olarak kullanmıştır: Fatih’in meyhaneleri ile ünlü Kumkapı semti, özellikle yaz aylarını geçirmek için gittikleri Büyükkada vb. 2000 yılında İsrail’e yerleşen ve hala orada yaşayan yazar bazı fıkralarını Tel Aviv’de kurgulamıştır: HaYarkon Caddesi, Türklerin yoğunlukla yaşadığı kuzey Tel Aviv’deki Neve Avivim semti, yine Tel Aviv yakınlarındaki Ben Gurion Havaalanı, tanınmış caddelerinden olan Allenby ve Hertzl ve pazarıyla meşhur Levinsky caddeleri; Eliat, Haifa, Yafo, Bat Yam, Aşdod, Ra'anana, Kenan (Kanaan), Holon, Hadera şehrinde yer alan Hillel Yafe Hastanesi, sadece Yahudilik için değil diğer tek tanrılı dinler için de kutsal olan Kudüs’teki Zeytin Dağı. Bu çalışmaya konu olan fıkralar arasında sadece bir fıkroda Sefarad tarihinin ve kültürünün kökenini oluşturan İspanya mekân olarak yer bulmuştur. Sadece yoğun Sefaradi nüfusuna sahip olmasıyla

değil aynı zamanda Sefaradi kültürü (özellikle edebiyat ve dil) ile yoğun bağı olan Fransa ile Paris ve meşhur eğlence merkezi Moulin Rouge'un bulunduğu Pigalle semti de bir fıkrada karşımıza çıkıyor. Yahudi diasporasının bulunduğu Amerika'nın da bazı fıkralarda mekân olarak kullanılması şaşırtıcı değildir.

Bu ülkelerin, şehirlerin, caddelerin ya da sokakların rastgele mi seçildiğini sorduğumuz söyleşide aldığımız cevap doğrultusunda şöyle bir değerlendirme yapılabilir: Bu mekânların belirlenmesinde okur kitlesinin ilgi odağı, kültürü, hayatı önemli bir rol oynamıştır. Yahudi İspanyolcası dilinde yazılan bu fıkraların Sefaradilere yönelik olduğu aşikârken Sefaradi nüfusunun yoğun olarak toplandığı bu ülke seçimlerinin bir tesadüf olmadığını belirtmek gerekir.

2.4. Coha Fıkralarının Konuları

Prof. Dr. Şükrü Elçin (1986) *Halk Edebiyatına Giriş* kitabında şöyle der: "Fıkraları oluşturan hikâyenin özü gerçek hayattan alınmıştır. İnsan-cemiyet münasebetindeki düşünce ve davranış farklarından doğan çatışmalar, beşeri kusurlar ve gülünç vak'alar fıkrayı meydana getirir" (s. 566). Bu tanımda ifade edildiği gibi, Saltı'nın yazıya döktüğü modern Coha fıkralarında yer alan olay örgüleri de gerçekçidir. Hiçbirini abartılı olarak betimleyemeyeceğimiz bu olay örgüleri toplum tarafından ya yaşanmıştır ya da bu olayların yaşanma ihtimali yüksektir.

Çocukluk yıllarında aile büyüklerinden –özellikle Edirneli dayısı Jak'tan– dinlediği fıkra ve hikayeleri hafızasına kaydeden Saltı bulunduğu ortamlarda dinlediği gerçek hikayeleri bu zamana kadar yaşadığı farklı ülkelerin kültürleriyle harmanlamış, hayal gücü ile kurgulamış ve tespitleriyle zekice şekillendirmiştir. Yazarın da söyleşimizde belirttiği gibi kimi zaman derlenmiş eski Coha hikâyelerinden²³ kimi zaman Nasreddin Hoca hikâyelerinden²⁴ kimi zaman Temel fıkralarından²⁵ kimi zaman gerçek hikâyelerden²⁶ kimi zaman da yaptığı diğer okumalardan ya da dinlemelerden²⁷ esinlendiği aşikârdır. Bazen kültürel öğelere değinirken bazen de eski hikâyelerde yer almayan güncel öğelere yer verir.

Fıkraların bazısında Coha tiplerini şaşkın, yalancı, çapkın, akılsız, anlayışsız bir karakter olarak görsek de bazı fıkralarda Coha karşımıza hazır cevap, kurnaz, zeki ve bilge bir kişi olarak çıkar. Bu da toplumun bir aynası olan farklı kişiliklerdeki insanların fıkralardaki yansıması olarak değerlendirilebilir.

²³ Örneğin 1990 yılında Nafi Haleva tarafından anlatılan ve Koen-Sarano (2014, s. 46-47) tarafından derlenen "La devda" ("Borç") fıkrası ile Saltı'nın yazdığı "De Merkada a Rachel" ("Merkada'dan Raşel'e") fıkrası benzerdir.

²⁴ Mesela "Djoha i su ijo" ("Coha ve Oğlu") fıkrası ile "Elin Ağzı Torba Değil ki Büzesin" Nasrettin Hoca fıkrası benzerdir.

²⁵ Yazarın söyleşimizde ifade ettiği gibi kısa fıkraların çoğu Temel fıkralarına benzemektedir.

²⁶ Saltı, Shmuel Refael'in kendisiyle yaptığı *Enkontros de Alhad* ("Pazar Buluşmaları") söyleşisinde bazı fıkraların gerçek, yaşanmış hikâyeler olduğunu söyler (eSefarad CCSEfarad, 2023, 19:35-21:20) ve arkadaş ortamında çok fazla tıp doktoru bulunması sebebiyle tıpla ilgili konuların sıklıkla fıkralarında yer bulduğunu ifade eder. Örneğin, 13 Temmuz 2021 tarihli fıkra grubunda yazdığı "Çek" fıkrasında geçen hikâyenin doktor arkadaşlarından birinin bizzat yaşadığını ve bu hikâyeyi duyduğu an bunu fıkralaştırması gerektiğini düşündüğünü söyler.

Bu fıkra şöyledir: Doktor çok sinirli bir şekilde Coha'yı arar:

– Coha Bey, 4 gün önce verdiğin çek geri döndü.

Coha sakin ve sabırlı bir tavırla cevap verir:

– Benim de romatizmalarım geri döndü, sevgili doktor.

²⁷ Örneğin "Kuento kontado por la Sinyora Lea Ojalvo" ("Lea Ojalvo Hanım Tarafından Anlatılan Öykü") adını verdiği fıkra.

Yahudi İspanyolcası dilinde yazılan bu fıkraların her birinin çevirisi bu çalışmada sunulamayacağı için fikir vermesi açısından konularına göre bazı örnekler sunulması uygun görülmüştür. Bu örnek fıkraların Türkçe çevirileri metin içinde yer alırken Ek 2’de Yahudi İspanyolcası okurları için fıkraların asılları sunulmuştur. Fakat, bu asıllar *101 Kuentos of Djoha* başlığıyla basılan kitapta yer alan fıkralar değil yukarıda adı geçen internet sayfasında yayımlanan fıkralardır. Bu versiyon *101 Kuentos Modernos de Djoha* kitabının basımından önce yapılan editoryal düzeltmeleri kapsamamaktadır; doğrudan Selim Salti kaleminden çıkmış halleridir. Sadece anlamayı kolaylaştırmak için bazı noktalama işaretleri eklenmiştir.

2.5 Modern Coha Fıkralarından Örnekler

Tıpkı Temel fıkralarında olduğu –yazarın da söyleşimizde belirttiği– gibi Coha başkarakteri de bazı fıkralarda Karadeniz fıkralarındaki Temel tiplemesinin özelliklerini taşır. Temel’in aptallığına vurgu yapılarak oluşturulan güldürü tiplemesi bazı Salti fıkralarında da Coha karakterinde vücut bulur²⁸:

ZAM

Coha’ya benzin fiyatlarına zam geldiğini söylerler.

Coha da şöyle cevap verir:

- Benim için fark etmez, ben her zaman 200 şekellik²⁹ benzin alırım!

GÖZLÜK

Coha yeni bir gözlük satın alır ve arkadaşlarının yanına gider.

Avramachi Coha’ya sorar:

- Gözlüğün kaç numara?

Coha cevap verir:

- Acemiyim ben, sıfırdan başladım!

TOZ

Coha çalışma masasından temizlik görevlisine bağırarak seslenir:

- Dünkü tozları ne yaptın? Parmağımla bir telefon numarası yazmıştım!

ŞANS

Coha kutu kola makinasının karşısındadır. Bir jeton atar ve kolanın düştüğünü görür, bu hoşuna gider ve büyük bir zevkle ardı ardına jeton atmaya devam eder.

Sirasını bekleyen bir kişi sabırsızlanır ve Coha’ya şöyle der:

- Pardon beyim de on kutu oldu, ne yapacaksın bu kadar kolayı?

Coha şöyle cevap verir:

- Şiş, ses etme, bugün şanslı günümdeyim!

²⁸ Her ne kadar Coha karakterinin ‘aptal’ tiplemesi olsa da seçtiğimiz fıkralar yapısal olarak Temel fıkralarına daha çok benzemektedir. Ayrıca, yazara danışılarak bu fıkraların Temel fıkralarından esinlendiği teyit edilmiştir. Elbette bu konuda kesin bir yargıya varılması mümkün değildir; zira böyle bir yargının, kapsamlı bir fıkra kaynak taraması ve araştırmasının ardından elde edilen verilerle değerlendirilmesi gerekmektedir.

²⁹ Şekel; İsrail para birimi.

Coha'nın aptal bir karakter olarak resmedildiği bu fıkralarda ahmaklığı ve budalalığı üzerinden güldürü unsuru yaratılmıştır. Fakat, Saltı fıkralarında her zaman güldürmek için bu ögeye başvurulmaz. Her ne kadar Temel tiplemesinden esinlenerek kaleme alındığını düşündüğümüz Coha fıkraları azımsanamayacak sayıda olsa da aynı zamanda Coha günlük dilde 'çakal' olarak adlandırabileceğimiz uyanık bir karakterle de sıklıkla karşımıza çıkar:

YASAK

Bekar Coha bir ev kiralamak ister. Evin sahibi Coha'ya şöyle der:

– Coha Bey, buraya kadın getiremezsiniz!

Bunun üzerine Coha sorar:

– Erkek gelebilir ama, değil mi?

– Doğru anladınız, diye cevap verir ev sahibi.

Coha derin bir nefes alır ve şöyle der:

– Amacım zaten bu evi sevgilime tutmaktı.

NASİHATÇİ COHA

Yafa'da³⁰ bir delikanlı bilgeliğiyle tanınmış Coha'ya soru sormak için yanına gider. Genç, Coha'ya şöyle der:

– Coha Bey, evlenmek istiyorum ve sevdiğim iki kişi var. Hangisini seçeyim, bana akıl vermeni istiyorum.

Coha şöyle cevap verir:

– Söyle bakalım kim bu kızlar?

Genç çocuk başlar anlatmaya:

– Birisi zengin bir aileden geliyor; çok zenginler. Fakat yaş olarak benden büyük ve fazlasıyla çirkin. Diğer kız ise küçük, sadece 18 yaşında, çok güzel, mavi gözlü ama parası yok ve ailesi de fakir. Ne dersin?

Coha düşünür ve ciddi bir tonda cevap verir:

– Bence güzel olanla evlen; çirkin olanın numarasını da bana yolla!

Geleneksel Coha fıkralarında olduğu gibi esas kadın tiplemesi Selim Saltı fıkralarında da Coha'nın eşi olarak karşımıza çıkar. Merkada, yazarın ifade ettiğine göre, fakir bir ailenin öksüz kızı olarak kurgulanmıştır. Zira, Merkada 'satın alınmış' demektir. Merkada'ya yönelik, bazen aşağılayıcı olarak nitelendirebileceğimiz fıkralarla karşılaşırız. Eşi ile olan fıkralarda güldürü ögesi olarak çoğunlukla iyi anlaşamamalarına yer verilir. Bu fıkralarda sık sık kavga ettiklerini, Merkada'nın dırdırcı bir kadın olduğunu, beş kuruş değerinin olmadığını, onu çok da akıllı görmediğini ve çirkin bulduğunu okuyoruz. Bu betimlemelere baktığımızda geleneksel fıkralarda yer alan Coha'nın karısı tiplemesinden çok da farklı olmadığını söyleyebiliriz.

EDERİ

Coha ve Merkada sürekli tartışırlar ve bir gün yolda yürürken yine kavga ederler.

³⁰ Tel Aviv'e bağlı bir liman şehri.

Coha sinirlenir ve şöyle der:

- Öyle bir kadınsın ki bir kuruş bile etmezsin.

Merkada cevap verir:

- Asıl sen bir kuruş etmezsin.

Bunun üzerine Coha eşine bir kuruş etmediğini şimdi kanıtlayacağını söyler. Yolun kenarında olan Coha bir taksi durdurur ve şoföre Batyam'a ne kadar götüreceğini sorar.

Şoför cevap verir:

- 120 şekel.

Coha:

- Peki, eğer bu hanımefendi benimle gelirse ne kadar tutar?

Şoför yanıtlar:

- Aynısı, 120 şekel.

Coha Merkada'ya döner ve şöyle der:

- Gördün mü? Bir kuruş bile etmiyorsun.

Eski Coha ya da Nasreddin Hoca fıkralarında da sık sık karşımıza çıkan kadın ya da kadın-erkek ilişkileri temelli olay örgüsüne modern Coha hikayelerinde de karşı karşıya geliyoruz. Salti, fıkralarında günümüz toplumunun sorunlarından biri olan karı koca ilişkilerine sık sık yer vermektedir. Ayrıca, günümüz evliliklerinde özellikle şikâyet edilen konulardan biri olan 'evlendikten sonra eşlerin evlilik öncesi olduğu kadar sevgi göstermemesi' konusu modern Coha hikayelerinde de yer bulur:

AŞK

Merkada:

- Coha, canım, eskiden seni çok seviyorum demediğin bir gün bile olmazdı ama görüyorum ki artık sadece seni seviyorum demekle yetiniyorsun.

Coha cevap verir:

- Biz evli değil miyiz ya?!

Mesela, birçok fıkrada Coha'nın mutlu bir evliliğinin olmadığı ve her fırsatta eşinden uzaklaşmanın yolunu aradığını görürüz:

ANANIN EVİNE

Fakir Coha'ya piyangodan bir milyon dolar çıkar, öğrendiği anda koşarak karısı Merkada'nın yanına gider.

Sabırsızca karısına şöyle der:

- Hadi hanım, hemen giyin.

Eşi sorar:

- Coha, ne giyeyim istiyorsun?

Coha telaşla cevap verir:

- Giy işte bir şey.

Merkada:

– İyi de bari nereye gittiğimizi söyle; kokteyle mi, eğlenceye mi, baloya mı? Söyle, nereye?

Coha cevap verir:

– Ananın evine.

DÜRÜSTLÜK

Kudüs'te büyük bir otelde evlilik ile ilgili bir konferansa Coha Merkada ile olan evliliğinden bahsetmek üzere çağrılır. Sıra ona geldiğinde dinleyicilere hayatında hiçbir zaman eşine kötü davranmadığını söyler ve ekler:

– Sevgili Merkada'ma hep saygı ve sevgi gösterdim ve hiçbir zaman eş olarak görevimde kusur etmedim. Hatta, evliliğimizin 25. yılında onu Amerika'ya seyahate götürdüm.

Bunun üzerine dinleyiciler sorar:

– Peki, 30. yıl dönümünde ne yapmayı planlıyorsun?

Coha cevap verir:

– Ne bekliyorsunuz? Tabii ki gidip eve geri getireceğim.

Her ne kadar gerçek dileğin bu olmadığı aşikâr olsa da kimi fıkralarda Coha'nın Merkada'dan ayrılacağı gün güldürü unsuru olarak kullanılır. Günümüzde de bu tür konuların espri malzemesi yapılmasıyla sıklıkla karşılaşılır. Bu sebeple, günlük olaylardan beslenen Saltı de modern Coha fıkralarında bu konuyu işler. Yukarıdaki fıkralarda gördüğümüz gibi sadece Merkada'dan uzak olma dileğinden değil aynı zamanda öleceği günü beklediğinden de bahsettiği fıkralar vardır. Mesela, Coha ölüm döşeğindeyken kendi canı yerine eşininin alınmasını tercih eder ya da eşinin öleceği günü görmeyi diler:

ÖLÜM DÖŞEĞİNDE

Coha ölüm döşeğindeyken karısı Merkada'yı çağırır ve şöyle der:

– Canım, senden bir şey rica edeceğim. En güzel elbiseni giy, saçlarını yap, takılarını tak, benim beğendiğim parfümü sık ve gel, yanıma otur.

Kadın şaşkın bir halde Coha'ya sorar:

– Coha, ne biçim şeyler istiyorsun! Sen bu haldeyken ben kimin için süsleneyim?

– Hah, ben de onu diyorum, der Coha, Azrail geldiğinde belki sana âşık olur da benim yerime seni alır götürür.

NEREDE BİZDE O ŞANS

Coha ve Merkada sürekli yoktan yere kavga ederler. Bir gün Merkada bağırarak Coha'ya şöyle der:

– Coha, sana yaptığım tüm iyiliklerden sonra beni omuzlarında taşıman gerekir.

Bu lafları duyan Coha derin bir nefes alır ve söylenerek şöyle der:

– İnşallah o günleri de görürüm!

HALA HAYATTA

Coha İstanbul'a geleli çok az olmuştur ve Kavala'daki³¹ Alyans'tan sınıf arkadaşı olan Zvulun ile buluşacağı için çok mutludur. Bir salı günü Kumkapılı Rum Hristo'nun meyhanesine giderler ve meşhur Bozcaada şarabı içmeye başlarlar. Meze olarak da fıstık ve leblebi söylerler ve yavaş yavaş şaraplarını içerek sohbet etmeye koyulurlar. Beşinci kadehten sonra Zvulun, yarı sarhoş, Coha'ya şöyle der:

– Biliyor musun, eşim Raşel bir melek, gerçek bir melek.

Bu sözleri duyan Coha başını öne eğer, kafasını iki elinin arasına alır ve şöyle cevap verir:

– Canım arkadaşım, maalesef benimki hala hayatta.

Görüldüğü gibi son fıkra Sefaradilerin yoğun olarak yaşadığı İstanbul'u mekân alır. Coha'nın Kavalalı arkadaşıyla Rum meyhanesine gitmesi ve orada meşhur Bozcaada şarabı içmesi Sefaradilerin Türkiye'deki çokkültürlü hayatın bir parçası olduklarının bir örneğidir. Unutmamak gerekir ki Ladino dilinde yazılan bu fıkralar sadece Türkiye kökenli Sefaradilerin okuması için yazılmamıştır. Bu durum, Türk kökenli olmayanlara da bu unsurların ve hatta fıkranın Ladino aslında kullanılan Türkçeden alıntı sözcüklerin de tanıdık olduğunu düşündürmektedir.

Yukarıda verilen örneklerde Coha'nın, eşine karşı kötü davranışlarına tanık olurken aşağıdaki fıkrada ise Merkada'nın, eşi Coha için komşusunu karşısına almaktan çekinmediğini görürüz:

MERKADA'DAN RAŞEL'E

Coha endişelidir ve bir türlü uyuyamaz. Merkada Coha'ya sorar:

– Canım, neyin var, neden dönüp duruyorsun?

Coha:

– Ne diyeyim istiyorsun Merkada? Yarın karşı komşuya 5000 şekel ödemem gerekiyor ve o kadar param yok. Zor bir ay geçirdim, çok müşteri gelmedi ve şimdi ona ne diyeceğimi bilemiyorum.

Bunun üzerine Merkada yataktan kalkar, avluya bakan pencereyi açar ve Coha'ya borç para veren sarraf Bohoraçi'nin eşi Raşel'e seslenir. Raşel şaşkınlıkla pencereyi açar ve şöyle der:

– Hayrola Merkada, ne istiyorsun?

Merkada:

– Raşel hanımcım, lütfen Bohoraçi Beye kocamın ona olan 5000 şekel borcunu yarın veremeyeceğini çünkü o kadar parası olmadığını söyle. İyi geceler, canım!

Merkada cevabı beklemeden pencereyi kapatır, yatağa yatar ve Coha'ya şöyle der:

– Şimdi o uyumasın; sen yat, uyu!

Fıkralarda karşılaşılan kadın karakterlerden biri de 'kayınvalide' tipleridir. Bazı fıkralarda Coha'nın kayınvalidesi bazısında ise Merkada'nın kayınvalidesi – yani Coha'nın annesi – yer alır. Adı olmayan nadir tiplerdendir. Karşımıza "es.huegra" ya da "suegra" yani 'kaynana' ifadesi ile çıkar:

DİLİ TUTULDU

³¹ Kuzeydoğu Yunanistan şehri.

Coha muhteşem bir villa satın aldığını söyleyen eski bir arkadaşıyla Hertzl caddesinde³² karşılaşır ve arkadaşı ona şöyle der:

– Evi görsen güzelliği karşısında dilin tutulur.

Bunun üzerine Coha cevap verir:

– Ah, çok güzel, o zaman kayınvalideme gösterelim.

Fıkroda gördüğümüz gibi Salti günümüz toplumuna ayna tutmuştur, damat-kaynana ya da gelin-kaynana arasındaki sürtüşmeler fıkralara konu olmuştur:

İKİ KAYINVALİDE

Coha ve Merkada yıllardır evlidir. Her sabah olduğu gibi yine dırdır ederek Merkada sevgili Cohacığna sorar:

– Söyle bakalım, sen neden benim annemi sevmiyorsun?

Coha nasıl mı cevap verir? Şaşkınlığı geçtikten sonra şöyle der:

– Canım, ben kayınvalidemi senin kayınvalideni sevdiğinden daha çok seviyorum!

Salti'nin kaleme aldığı modern fıkralarda beklenildiği üzere anlatıya aracılık etmesi amacıyla hedef okuyucuların kültürüne –yani Sefaradilere– tanıdık öğelere yer verilmektedir. Örneğin, aşağıdaki ilk fıkroda Yahudi kültürünün bir parçası olan çöpçatan geleneği dikkat çekerken bir sonraki fıkranın İspanya kökenli Sefaradilerin aşına olduğu boğa yarışları ve *ole* narası aracılığıyla fıkranın kurgulanması şaşırtıcı değildir:

BİRAZCIK TOPAL

Çöpçatan evlenmek isteyen Coha'ya şöyle der:

Coha cevap verir:

– Tanıyorum onu. Kuyumcu Daniyel Bey'in kızı değil mi o?

Ta kendisi, diye cevap verir, çöpçatan. Peki, çeyizinin ne kadar yüksek olduğunu biliyor musun? Üç milyon şekel.

– Bir kez gördüm onu, topaldı. Hala topallıyor mu?

– Her zaman değil, sadece yürüdüğünde.

OLE

Coha İspanya seyahatinde arkadaşlarıyla birlikte boğa güreşi izlemeye gider. Bütün kalabalık *ole* diye bağırmaktadır. Herkes oturduğunda bu sefer Coha ayağa kalkar ve *ole* diye bağırır. Coha'nın hatasını fark eden tur rehberi Coha'ya döner ve şöyle der:

– Coha Bey, neden *ole* denilmeyecek yerde *ole* diyorsun?

Coha rehberine cevap verir:

– Ben boğanın tarafını tutuyorum, sizin hangi tarafı tuttuğunuz beni hiç ilgilendirmez!

Sefaradi halk edebiyatına ait geleneksel Coha fıkralarında olduğu gibi ya da tıpkı Nasreddin Hoca'nunkilerde de olduğu gibi modern Coha'nın da bir eşiği vardır. Salti, bu eşiğe Fransızca *Alfons* adını vermiştir. Bu durum, Sefaradi kültürünün, dilinin ve

³² Tel Aviv'de bir cadde.

edebiyatının yıllarca Fransa etkisi altında kalmasının getirdiği doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çok sevdikleri beyaz eşekleri Alfons ile “Coha ve Oğlu” başlıklı, çok tanıdık olan ve farklı kültürlerde, farklı versiyonlarıyla karşılaştığımız bir fıkra ile 8 Eylül 2021 tarihinde tanışıyoruz:

COHA VE OĞLU

İngiliz mandası³³ sırasında Coha oğlu Robert ile iş yaptıkları Galil’deki³⁴ üç kibutzu ziyaret etmeye karar verir. Bir sabah çok sevdikleri ve Alfons olarak adlandırdıkları beyaz eşeklerine biner ve yola koyulurlar. Akşama doğru ilk kibutza ulaşırlar ve onları bekleyen kişilerin kendi aralarında konuştuklarını görürler:

– Bak şunlara hele, utanmadan ikisi birden eşeğe binmişler, zavallı eşek...

İkinci gün diğer kibutza gitmeye karar verirler ve kibutza yaklaşırken Robert eşekten iner ve yoluna yürüyerek devam eder. Bu sefer Coha ve oğlunun geldiğini gören kibutzdaki kadınlar yüksek sesle konuşmaya başlar ve biri şöyle der:

– Babaya bak hiç utanmıyor, o eşeğe binmiş, zavallı oğlunu yürümeye zorluyor.

Başka bir sabah üçüncü kibutza doğru yola çıkarlar ve oraya yaklaşırken Coha eşekten iner ve kibutza doğru yürümeye başlar, Robert ise eşeği Alfons’a binip yoluna devam eder. Adamlar Coha’yı asık suratla karşılar ve şöyle der:

– Anlamıyoruz seni Coha, sen bu yaşında yürüyerek gidiyorsun, genç oğlun Robert ise eşeğin sırtında yolculuk yapıyor.

Ziyaret biter ve Coha ve Robert bu sefer her ikisi de Alfons’un yanında yürüyerek eve dönerken bir ağacın altında dinlenmeye koyulurlar. Coha Robert’e şöyle der:

– Zor, her türlü çok zor oğlum, insanları mutlu etmek çok zor, bu öyle bir hedef ki ulaşmak imkânsız.

Alfons ile bir diğer karşılaşmamız 21 Eylül 2021 tarihinde yayınlanan 75 numaralı “Alfons Nereye İsterse” başlıklı fıkra ile oluyor. Çok tanıdık olan Nasrettin Hoca hikayesinden esinlenerek yazdığı bu fıkrada da Coha’nın eşeği Alfons da inatçı, kafasına buyruk ve söz dinlemeyen biri olarak karşımıza çıkıyor. Nasrettin Hoca’nın, eşeği Karakaçan’a olan sadakati gibi Coha’yı da eşeğine güvenen, onu sorgulamayan ve ona sadık bir sahip olarak görüyoruz:

ALFONS NEREYE İSTERSE

Coha bir gün eşeği Alfons’un üstüne biner ama hayvanın hiç kullanmadıkları bir yola doğru koşmaya başlamasına anlam veremez. Coha’yı görenler sorar:

– Böyle hızlıca nereye gidiyorsun Coha Efendi, ne garip, sen buradan hiç geçmezsin ki!

Coha cevap verir:

– Ne bileyim ben, Alfons nereye isterse oraya gidiyorum.

Salti tarafından kaleme alınan, günümüze kadar yayımlanmış olan ve bu çalışmaya kaynak olmuş modern Coha hikayelerinde Alfons sadece birkaç kez karşımıza çıkar. Salti’nin tüm fıkraları okunduğunda Coha tiplemesinin adım adım daha modern bir hayata

³³ Birleşik Krallık Filistin Mandası (1922-1948).

³⁴ Galil, Celile İsrail’de bir bölge.

sahip olduğuna tanık oluruz. Modern hayata her anlamda uyum sağlayan Coha “Kağıt Parçası” adlı fıkrada eşekten iner ve arabaya biner:

KAĞIT PARÇASI

Coha ve eşi Merkada yeni otomobilleriyle Hayfa’ya³⁵ gider. Coha yolda ikide bir cebinden bir kağıt parçası çıkarıp ona bakar ve sonra kağıdı geri koyar.

Bunun üzerine, Merkada Coha’ya sorar:

– Kağıtta neye bakıyorsun?

Coha cevap verir:

– Sağdaki gaz onun solundaki de fren yazıyor, ona bakıyorum!

2 Ekim 2021 tarihli söyleşimizde yazarın heyecanla anlattığı ve o dönem henüz yayımlanmamış³⁶ “Alfons mos desho” başlıklı fıkrada Coha’nın araba almadan önceki hikayesi anlatılmaktadır. Alfons ölür ve arkadaşı Mordu Coha’nın artık dört tekerleğe terfi etmesi gerektiğini söyler:

ALFONS SİZLERE ÖMÜR

Eşeği Alfons’un kaybını gözyaşlarıyla öğrenen Coha üzüntüden uzun süre dışarı çıkmaz.

Coha’yı ziyarete gelen arkadaşı Mordu ona şöyle der:

– Yeter artık Coha, o eşekler cennetine gitti, seni yalnız bıraktı; sen de artık yeni bir tane bul.

Coha, gözü yaşlı şöyle der:

– Alfons gibisini nereden bulacağım. Hem, günümüzde artık ulaşım için hayvan kullanılmıyor ki.

Mordu cevap verir:

– Coha, mızımızlanmayı bırak artık, kendine dört tekerlekli bir eşek al. Senden taze ot değil sadece birazcık benzin isteyecek, göreceksin.

Bunun üzerine oğlu Robert ile birlikte ikinci el araba galerisine gider. Satılık yüzlerce araba vardır fakat fiyatları gören Coha oğluna hiçbirini beğenmediğini söyler.

Bir hafta geçer, bu sefer Merkada ile başka bir galeriye gider. Hanımının hoşuna giden küçük bir Fiat 500 bulurlar.

Coha tam, alıyorum, diyecekken pişman olur.

Bunun üzerine, Merkada Coha’ya sorar:

– Neden pişman oldun ki araba çok güzel.

Coha cevap verir:

– Haklısın canım, arabanın dört tekerleği var, evet, fakat direksiyon önde, ben arkada olmasını isterdim.

³⁵ Kuzey İsrail şehri.

³⁶ Bu fıkra söyleşimizin ardından İsrail’deki Türkiyeliler Birliği sayfasında ve ardından *101 Kuentos Modernos de Djoha* kitabında yayımlanmıştır (Saltı, 2022: s. 162-164).

Nasrettin Hoca'nın eşeğine ters binmesine yapılan atıfla biten bu fıkrada diğer birçok fıkrada olduğu gibi Coha'nın modern hayata ayak uydurduğunu ve gündelik modern hayattan öğelerle bu fıkraların kurgulandığını görürüz. Bir fıkrada Coha beğendiği kadını *Whatsapp*'tan taciz ederken onun lezbiyen olduğunu öğrenir, bir diğerinde ise yemek beğenmeyen kocaya karısı tarafından bir *Whatsapp* mesajı ile haddi bildirilir:

LEZBİYEN

Güzel kadın Coha'nın iltifatlarından artık yorulur çünkü Coha durmadan ona âşık olduğunu, onu çok sevdiğini, onu arzuladığını söylemek için ya arar ya da *WhatsApp*'tan mesaj gönderir...

Bir gün yolda Coha'yla karşılaşan kadın, sabırla şöyle der:

– Coha, yorma kendini, ben lezbiyenim.

Coha kadına sorar:

– Yani ne demek o?

Güzel kadın yanıt verir:

– Sadece kadınlardan hoşlanıyorum demek.

Coha cevap verir:

– Merak etme, ben de lezbiyenim.

KARI-KOCA KAVGALARI

Merkada ve Coha akşam yemeği yüzünden kavga ederler çünkü yemek evin beyinin damak zevkine göre hazırlanmamıştır. Kız kardeşinin evinden geç dönen Merkada sıcak bir yemek hazırlayacak vakit bulamamıştır ve sofraya sadece dünden kalan birkaç tabak soğuk yemek koyar.

Tartışmanın sınırı hala üzerinde olan Coha yastığını alır ve uyumaya salona gider. Ertesi sabah kahvaltı sofrasında sessizce otururlarken Coha Merkada'ya *Whatapp*'tan bir mesaj gönderir:

– Bu akşam ne yiyeceğiz?

Merkada cep telefonundan cevap verir:

– Dün akşamki yemekten artanları.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi hikayelerinde güncel olaylara sık sık yer veren Salti gündemi tüm gerçekliğiyle fıkralarına yansıtır. Coha'nın 'tespitiyle' Covid-19 virüsünün etkisi altında yaşanan pandemi günlerinde kapalı olan kuaförlerin kadınları nasıl etkilediğini komik bir şekilde dile getirir³⁷:

Covid günlerinde kuaförsüzlükten İsrail'deki sarışınların %90'ı ortadan kayboldu.

Bu çalışmada yer verdiğimiz fıkralar yayınlanan fıkraların sadece küçük bir kısmıdır fakat Salti kaleminden çıkan modern Coha fıkralarının tarzı hakkında bize genel hatlarıyla bilgi vermektedir.

³⁷ Bu fıkraların çoğunun Covid-19 virüsü sebebiyle yaşadığımız eve kapanma dönemlerinde yazılmış olması unutulmamalıdır.

Sonuç

Bu çalışmada yer verdiğimiz Selim Salti'nin kaleminden çıkmış 76 Coħa fıkrası daha önce bahsettiğimiz *101 Kuentos Modernos de Djoha* adlı kitapta yayımlananların sadece bazıları ve 'ham' halidir. Bu çalışmada, adı geçen kitapta yer alan fıkralar yerine bunların ilk paylaşıldığı yer olan İsrail'deki Türkiyeliler Birliği web sayfasındaki halinin kullanılmış olmasının sebebi bu yazıların doğrudan Selim Salti'nin elinden çıktığı gibi, editoryal bir 'düzeltme' olmaksızın yayınlanmış olmasıdır. Ladino, yani Yahudi İspanyolcası dili, farklı coğrafyalarda ve farklı dönemlerde (hatta aynı coğrafyada ve aynı dönemde) farklı şekilde konuşulageldiği için bu dile ait bir standartlaşmadan henüz bahsedemeyiz³⁸. Bu sebeple her bir Ladino konuşucusunun kullandığı dil, dil üzerine inceleme yapanlar için çok büyük önem taşımaktadır. Çalışmamızda da Salti'nin elinden çıkan fıkralar olduğu gibi bırakılmış ve Ek 2'de verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu çalışma ileride yayınlayacağımız Selim Salti fıkralarının ayrıntılı analizinin başlangıcı niteliğindedir.

Selim Salti tarafından yazılan modern dünyanın yeni Coħa fıkraları incelenirken Coħa ve diğer ana ve bazı yardımcı tiplerin karakter analizi yapılarak hikayelerin yer bulduğu mekânlar belirlenmiştir. Yazar tarafından yaratılan kişi isimleri ve mekân seçimlerinin olası sebepleri üzerinde durulmuş ve Salti fıkraları incelenmiş, konu tasnifi yapılmış ve kimi fıkraların Türkçe çevirisi sunulmuştur. Ayrıca, tüm bu incelemeye Selim Salti ile 21 Eylül ve 2 Ekim 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen söyleşilerden elde edilen veriler de eklenerek daha kapsamlı bir değerlendirmeye ulaşılması amaçlanmıştır.

Bu çalışma ile Sefaradi kültürüne ait modern Coħa fıkraları Türkçeye çevrilerek Türk okura sunulmuştur. Fıkraları okuyarak ait oldukları toplumun düşünce yapısını, gelenek göreneklerini, dillerini, tarihlerini, kültürlerini görmek mümkündür. Bu açıdan bakarsak bu fıkralar Sefaradi toplumunun bir aynası olarak kabul edilebilir. Çalışmamızda sadece 76 fıkra incelemesine yer verilmiş olsa da vardığımız yargı Coħa ve fıkralarının geleneksel Coħa fıkralarına benzemekle birlikte modern dokunuşlarla okuyucuya daha yakın bir karakter çizilmiş ve bu sayede bize günümüz toplumunu yansıtmış olduğudur. Sefaradi kültürünü tanımamıza yardımcı olan bu kısa hikayelere sadece Sefaradi kökenli diyemeyiz, bunlar evrenseldir. Coħa'nın ve diğer karakterlerin başından geçenler, konuşmalar, maceralar, kahkahalar, hayal gücü, Sefaradilerin ve daha birçok halkın bugünü ve geçmişini çok net bir şekilde ifade etmektedir.

Salti fıkraları da tipik Nasrettin Hoca fıkralarında olduğu gibi anlatı üzerinden toplumun değer yargılarını, evliliğe ve kadına olan bakışını, aile içi tartışmaları ve günümüz sorunlarını mizahî bir şekilde ortaya koyar. Ahmaklık ve budalalık – fakat aynı zamanda zekâ – Coħa fıkralarında eksik olmamakla birlikte kimilerinde güldürürken düşündürme / mesaj verme söz konusudur.

Coğrafya, zaman, ulus, kültür değiştikçe fıkralar gibi fıkra içinde yer alan karakter ve fıkranın vuku bulduğu uzam değişikliği beklenen bir sonudur. Modern Coħa fıkralarını incelediğimizde olay örgüsünün belirli bir akış takip etmediğini ve farklı coğrafyalarda yer bulduğunu görürüz. Fakat, aynı zamanda her ne kadar birbirinden bağımsız hikayecikler anlatılsa da aralarında bazı bağlar olduğuna şahit oluruz.

Bilindiği gibi fıkraların başarılı sayılabilmesi için sadece güldürü unsurunun olması yeterli değildir. Dinleyici ya da okuyucu fıkraya maruz kaldığında fıkrada kendinden bir şeyler bulmalıdır, onu içselleştirebilmelidir. Salti tarafından yazılan bu fıkraların sunulduğu zorlu bir hedef kitlesi vardır çünkü Yahudi-İspanyolca dilinde yazılmış bu

³⁸ Bu amaç için İspanya hükümeti tarafından 2019 yılında İsrail'de *Akademia Nacionala del Ladino* (ANL) 'Ulusal Ladino Akademisi' kurulur.

fıkralar dünyanın farklı yerlerinde yaşayan farklı alt yapıya ve kültüre, kısmen ya da tamamen farklı gündelik hayata ve hayat gairesine sahip fakat aynı zamanda da birbirlerinin farklılıklarından haberdar olan genç-yaşlı, kadın-erkek çok geniş bir yelpazeye sunulmaktadır. Salti bu çokkültürlü okur kitlesini modern fıkralarıyla çok başarılı bir şekilde tek çatı altında toplayabilmiştir. Nitekim, fıkralar birçok kişi tarafından okunmuş, hatta Selim Salti'nin söyleşimizde naklettiğine göre fıkraların yayımlandığı haftalarda *web* sitesi ziyareti 1000 kişiye kadar ulaşmıştır. Ardından, Yahudi İspanyolcası bilmeyenlerin talebi doğrultusunda da İngilizce ve İspanyolcaya çevrilmiştir. Bu modern fıkralar okur (ya da dinleyici) tarafından kendi ortamlarında anlatılmaya başlandığını da ayrıca vurgulamak gerekir³⁹. Bu da Salti'nin hedefine ulaştığını ve başarısını göstermektedir.

Yahudi İspanyolcasını, yani Ladino dilini, canlandırma çalışmalarından Sefaradilerin özellikle son üç yıldır organize ettiği etkinliklerde/yayınlarında da karşılaştığımız yaygın öge geleneksel ya da modern Coha fıkralarıdır. Bu da göstermektedir ki Sefaradiler bu dili kullanmaya devam ettikleri sürece ya da en azından anlayan yeni nesiller var oldukça Ladino dilindeki Coha fıkraları Sefaradi halk edebiyatının vazgeçilmez bir parçası olmayı sürdürecektir ve böylelikle Salti de bu fıkraları yazarken amaçladığı unsurlardan en önemlisini yerine getirmiş olacaktır.

Kaynakça

- Araz, Ö. F. (2021). Tarihten Günümüze Hasidik Yahudiler ve Kendilerine Özgü Dindarlık Anlayışları. *Dergiabant*, 9(1), 124-150.
- Aydın, M. (2009). XIX. Yüzyılın Sonunda Osmanlı Devleti'nde Alliance İsrailite Universelle (A. I. U.) Okullarının Açılması. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 7, 7-24.
- Bali, R. (2016). *Meçhul Yahudiler Ansiklopedisi*, C. I. İstanbul: Libra Kitap.
- Bali, Rifat (1999). İbrani Harfli İspanyolca Nasreddin Hoca Kitapları. *Müteferrika*, 15, 87-95.
- Bardavid, B. (1996.10.23). Bizim Hoca-Nasreddin Hoca. *Şalom*, 2.
- Bardavid, B. (1997). Bizim Hoca - Nasreddin Hoca. *Toplumbilim*, 6, 87-96.
- Başgöz, İ. (2005). *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*. İstanbul: Pan.
- Coen Sarano, M. (1996.07.03). Nasreddin Hoca'nın Yahudi Dünyası. *Şalom*, 7.
- Corriente, F. (1999). Arabismos Peculiares del Judeo-español (de Salónica). *Estudio de Dialoología Norteafricana y Andalusí*, 4, 65-81.
- Dağcı, Ö. F. (2021). *Akdeniz Yahudileri, Sefaradlar, Ladino Dili ve Kültürü: Nasreddin Hoca ve Djoha Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü.
- Eberhard, D. M. – vd. (ed.) (2023). *Ethnologue: Languages of the World*. Twenty-sixth edition. Dallas, Texas: SIL International. <http://www.ethnologue.com> [Erişim tarihi: 03.08.2023].
- Ekmekçi, M. (1996.06.1996). Yahudilerin Nasrettin Hocası. *Cumhuriyet*, 3.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

³⁹ Örneğin, *Ladino 21 Youtube* kanalı yöneticisi Carlos Yebra López'in Nissim Ashkenazi ile yaptığı söyleşide Ashkenazi'nin anlattığı fıkra Salti'nin "Ölüm Döşeginde" fıkrasına benzemektedir. Fıkraı dinlemek için bkz. (Ladino21, 2023, 0:35-1:32).

- eSefarad CC Sefarad. (11.12.2023). *Enkontros de Alhad: "De Muevo Nasio Djoha: livro de Selim Salti" con Shmuel Refael y Selim Salti*. [video]. Youtube. <https://www.youtube.com/live/-DYZgcgKyRM?si=cTIYbBxQJj4eJTtID> [Erişim Tarihi 10.09.2023].
- Fazıla D. A. (2017). Judeo-Spanish and Turkish Proverbs and Idioms with Djoha and Hodja Nasrettin: Questioning Wittiness via Conceptual Metaphors. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(2), 263-271.
- Hernández Valcárcel, C. (2002). *El Cuento Español en los Siglos de Oro, v. I. El siglo XVI*. Murcia: Universidad de Murcia.
- Jovanović, Ź. (2020). *Twentieth-Century Sephardic Authors from the Former Yugoslavia. A Judeo-Spanish Tradition*. Cambridge: Legenda-Modern Humanities Research Association.
- Koen-Sarano, M. (1986). *Kuentos del Folklor de la Famiya Djudeo-Espanyola*. Kudüs: Kaza.
- Koén-Sarano, M. (1990). *Storie di Giochà*. Sansoni, Firenze.
- Koen-Sarano, M. (1991). *Djohá ke Dize? Kuentos Populares Djudeo-Espanyoles*. Kudüs: Kana.
- Koen-Sarano, M. (2008). *Riyir kon Djohá i los otros (=Rire avec Djohá et les Autres)*. Paris: Alliance Israélite Universelle, La Lettre Sépharade.
- Koén-Sarano, M. (2014). *Kuentos de Todos los Tiempos. La famiya. Kuentos de Djohá*. Kudüs: Kaza Editora S. Zack.
- Koen-Sarano, M. (2021). *Kuentos del Folklor De La Famiya Djudeo-Espanyola*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.
- Ladino21. (08.09.2023). *No Vamos a Deshar ke se Dirita la Lingua. Kiryat Motskin, Israel* [video]. Youtube. https://youtu.be/vstfF5uq8X8?si=BnxX6JcmU3Ja_uWJ [Erişim Tarihi 10.09.2023].
- Martínez Corral, A., 2016, Entrevista con Naim Güteryüz. *MEAH Hebreo*, 65, 163-175.
- Salti, S. Y. (2022). *101 Kuentos Modernos de Djoha*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.
- şimşek, F. I. (2008). 'Fakelore' Kavramı ve Nasreddin Hoca. *Millî Folklor*, 79, 84-89.
- Varol, M.-C. (1995). Djoha juif dans l'Empire Ottoman. *Revue des Mondes Musulmans et de la Méditerranée*, 77-78, 61-74.
- Weinryb, B. D. (1973). *The Jews of Poland: A Social and Economic History of the Jewish Community in Poland from 1100 to 1800*. Filadelfiya: Jewish Publication Society.

Ek 1.

Salti fıkraları 101 *Kuentos Modernos de Djoha* kitabında yer alan adları ve İngilizce ve İspanyolca çevirileri ile birlikte *İsrail'deki Türkiyeliler Birliği* sayfasında yayımlandığı sıralamayla aşağıda verilmiştir. Ayrıca, fıkraların yer aldığı internet sayfası linkleri dipnotlarda sunulmuştur.

Kuentos modernos de Djoha 'Modern Coha Hikayeleri' (2 Mart 2021⁴⁰)

1. "Ande tu madre / To your mother's / Adonde tu madre" (Salti, 2022, s. 26-27)
2. "Yo aharvo / I spank / Doy nalgadas" (Salti, 2022, s. 28).
3. "Kastigar / Punishment / Castigo" (Salti, 2022, s. 31).
4. "Ole / Ole / Olé" (Salti, 2022, s. 32).
5. "Menu / Menu / Menú" (Salti, 2022, s. 33).

Kuentos modernos de Djoha II 'Modern Coha Hikayeleri II' (16 Mart 2021⁴¹)

6. "Lesbyen / Lesbian / Lesbiana" (Salti, 2022, s. 34-35).
7. "Luna de miel / Honeymoon / Luna de miel" (Salti, 2022, s. 36).
8. "Pujita en los presos / Price increase / Alza de precio" (Salti, 2022, s. 37).
9. "Antojo / Glasses / Lentes" (Salti, 2022, s. 38).
10. "Kerensya / Love / Amor" (Salti, 2022, s. 39).
11. "Sinyo Zodiako / Astrological sign / Signo del Zodiaco" (Salti, 2022, s. 40).

Kuentos modernos de Djoha III 'Modern Coha Hikayeleri III' (6 Nisan 2021⁴²)

12. "Komemos despues / We will eat later / Comemos después" (Salti, 2022, s. 41-42).
13. "Gerra i Pas / War and Peace / Guerra y Paz" (Salti, 2022, s. 43-44).
14. "El polvo / Dust / El polvo" (Salti, 2022, s. 45).
15. "Shans / Luck / Oportunidad" (Salti, 2022, s. 46-47).
16. "La verdad / The truth / La verdad" (Salti, 2022, s. 48-49).

Kuentos modernos de Djoha IV 'Modern Coha Hikayeleri IV' (20 Nisan 2021⁴³)

17. "Se kere resefta / Prescription needed / Se necesita receta" (Salti, 2022, s. 50).
18. "Esta en vida / She is still alive / Está viva todavía" (Salti, 2022, s. 52-53).
19. "Ande ay este mazal / Getting to be so lucky / Qué suerte ésta" (Salti, 2022, s. 54-55).
20. "No se permite / Not allowed / No se permite" (Salti, 2022, s. 56).
21. "Djoha, consejero / Djoha, counselor / Djoha, consejero" (Salti, 2022, s. 57-58)

Kuentos modernos de Djoha V 'Modern Coha Hikayeleri V' (4 Mayıs 2021⁴⁴)

22. "En punto de muerte / About to die / A punto de morir" (Salti, 2022, s. 60-61).
23. "El rey malo / The evil king / El rey malo" (Salti, 2022, s. 59).
24. "Mi perro no es un azno / My dog is not a jackass / Mi perro no es un asno" (Salti, 2022, s. 64-65).
25. "Dos suegras / Two mothers-in-law / Dos suegras" (Salti, 2022, s. 62).
26. "El papeliko / The little piece of paper / El papelito" (Salti, 2022, s. 63).

Kuentos modernos de Djoha VI 'Modern Coha Hikayeleri VI' (18 Mayıs 2021⁴⁵)

27. "En kayendo / Free fall / Caída libre" (Salti, 2022, s. 66-68).
28. "Enbivdar / Widowhood / Viudez" (Salti, 2022, s. 69-70).
29. "Azerse del Mordehay / Playing dumb / Hacerse el bobo" (Salti, 2022, s. 71-72).
30. "Keres toparla? / Do you want to find her? / Quiere encontrarla?" (Salti, 2022, s. 73).
31. "Se save / It is known / Se sabe" (Salti, 2022, s. 75).

Kuentos modernos de Djoha VII 'Modern Coha Hikayeleri VII' (1 Haziran 2021⁴⁶)

⁴⁰ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴¹ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-ii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴² <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-iii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴³ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-iv-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴⁴ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-v-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴⁵ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-vi-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴⁶ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-vii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

32. "İntelijensya / Intelligence / Inteligencia" (Saltı, 2022, s. 76).
33. "La valor / Price and value / Precio y valor" (Saltı, 2022, s. 77-78).
34. "El jeneral / The general / El general" (Saltı, 2022, s. 79).
35. "Avas / Beans / Frijoles" (Saltı, 2022, s. 80).
36. "Le kayo la boka / Speechless / Sin decir palabra" (Saltı, 2022, s. 81).

Kuentos modernos de Djoha VIII ('Modern Coşa Hikayeleri VIII') (15 Haziran 2021⁴⁷)

37. "Dientes postizos / False teeth / Dentadura postiza" (Saltı, 2022, s. 82).
38. "Lo ke no se tiene / What you do not have / Lo que no se tiene" (Saltı, 2022, s. 83).
39. "Sinko frijideres / Five refrigerators / Cinco neveras" (Saltı, 2022, 84-85).
40. "Un poko kosha / Only when she walks / Un poco coja" (Saltı, 2022, s. 86).
41. "Eskupo en Paris / Spitting in Paris / Escupir en París" (Saltı, 2022, s. 87-88).

Kuentos modernos de Djoha IX 'Modern Coşa Hikayeleri IX' (29 Haziran 2021⁴⁸)

42. "Kondenado a prizon / Sentenced to prison / Condenado a prisión" (Saltı, 2022, s. 89).
43. "Espanto de murir / Fear of dying / Miedo de morir" (Saltı, 2022, s. 90).
44. "Karne enmofesida / Moldy meat / Carne mohosa" (Saltı, 2022, s. 91).
45. "Ganar el djuzgo / To win the trial / Ganar el juicio" (Saltı, 2022, s. 92-93).
46. "La kriza / The crisis / La crisis" (Saltı, 2022, s. 94).

Kuentos modernos de Djoha X 'Modern Coşa Hikayeleri X' (13 Temmuz 2021⁴⁹)

47. "La pyerna hazina / The sore leg / La pierna dolorida" (Saltı, 2022, s. 96).
48. "Peryer el es.huenyo / Lost sleep / Sueño perdido" (Saltı, 2022, s. 97).
49. "Ay urjensya / There is an emergency / Es una emergencia" (Saltı, 2022, s. 98).
50. "Vijita de doktor / Doctor's appointment / Cita al doctor" (Saltı, 2022, s. 99-100).
51. "El chek / The check / El cheque" (Saltı, 2022, s. 101).

Kuentos modernos de Djoha XI 'Modern Coşa Hikayeleri XI' (27 Temmuz 2021⁵⁰)

52. "El veteriner / The veterinarian / El veterinario" (Saltı, 2022, s. 102).
53. "El biftek / The steak / El filete" (Saltı, 2022, s. 103-104).
54. "Sekreto de ofisyo / Secrets of the trade / Secreto del oficio" (Saltı, 2022, s. 105).
55. "Una prova / Just practicing / Una práctica" (Saltı, 2022, s. 106).
56. "Debasho la kama / Under the bed / Debajo de la cama" (Saltı, 2022, s. 107-110).

Kuentos modernos de Djoha XII 'Modern Coşa Hikayeleri XII' (10 Ağustos 2021⁵¹)

57. "Se le amenguo el semer / His saddle shrank / Se le achicó el sillín" (Saltı, 2022, s. 111-113).
58. "De Merkada a Rashel / From Merkada to Rachel / De Merkada a Rachel" (Saltı, 2022, s. 114-115).
59. "Ken ofre mas? / Who makes the best offer? / Quién ofrece más?" (Saltı, 2022, s. 116).
60. "Djoha i su amigo / Djoha and his friend / Djoha y su amigo" (Saltı, 2022, s. 117-118).
61. "Regalo de aniversario / Birthday gift / Regalo de cumpleaños" (Saltı, 2022, s. 119).

Kuentos modernos de Djoha XIII 'Modern Coşa Hikayeleri XIII' (17 Ağustos 2021⁵²)

62. "El rey malo i los kazalinos / The evil king and the villagers / El rey malo y los lugareños" (Saltı, 2022, s. 120-122).
63. "Djoha i el garson / Djoha and the waiter / Djoha y el mesero" (Saltı, 2022, s. 123-124).
64. "El propietaryo / The owner / El propietario" (Saltı, 2022, s. 125-126).
65. "Dudu i Djoha / Dudu and Djoha / Dudu y Djoha" (Saltı, 2022: s. 127-128).
66. "Los funerales / The funeral / Los funerales" (Saltı, 2022, s. 129).

Kuentos modernos de Djoha XIV 'Modern Coşa Hikayeleri XIV' (8 Eylül 2021⁵³)

67. "Kon toda sinseridad / With all sincerity / Con toda sinceridad" (Saltı, 2022, s. 130-131).
68. "Kalsados nuevos / New shoes / Zapatos nuevos" (Saltı, 2022, s. 132-133).

⁴⁷ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-viii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴⁸ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-ix-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁴⁹ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-x-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵⁰ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xi-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵¹ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵² <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xiii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵³ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xiv-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

69. "Djoha i su ijo / Djoha and his son / Djoha y su hijo" (Salti, 2022, s. 192-194).
 70. "La payla / The tub / La tina" (Salti, 2022, s. 137-138).
 71. "Si esta bueno / If things are good / Si las cosas están buenas" (Salti, 2022, s. 139-140).

Kuentos modernos de Djoha XV 'Modern Coha Hikayeleri XV' (21 Eylül 2021⁵⁴)

72. "Dar uti (Fyerro) / Ironing / Planchar" (Salti, 2022, s. 141-144).
 73. "Delante del espejo / In front of the mirror / Frente del espejo" (Salti, 2022, s. 145).
 74. "La chanaka del gato / The cat's bowl / El tazón del gato" (Salti, 2022, s. 146-148).
 75. "Ande Alfons kere / Where Alfons wants to go / Adonde Alfons quiere ir" (Salti, 2022, s. 149).
 76. "Pleito de marido i mujer / Quarrel between husband and wife / Pleito entre marido y mujer" (Salti, 2022, s. 150-151).

Ek 2.

Çalışma içerisinde Türkçeye çevirisi kullanılan Salti yazılarının Yahudi İspanyolcası (Ladino) dilindeki asılları sırasıyla aşağıda sunulmuştur.

El haham Pinhas de Koretz, maestro del muviemento hassidik dize: "Todas las alegrías vienen del paradiso, mizmo una simpla chakaika, basta ke seya kontada kon un esprito de gusto i de plazer"⁵⁵.

Muchos lektores me preguntan deke kada 15 diyas publiko solo 5 kuentos o consejikas. Al pareser, la kantidad no les abasta i keren meldar mas. Yo dire, ke para riyir i a su torno azer riyir, los kuentos devran sidos retenidos en memoria. Komo se dize mucho miel bulaneya (da angusya) ansi digo yo, esto es lo mizmo, la persona toma mucho mas plazer i se akodra mas fasilmente kuando la kantidad de kuentos es chika⁵⁶.

Keridos lektores,

A mi umilde opinyón los kuentos i las consejas komik mos ayudan a eskabuyirmos del stres i de la kanserya, porque riyir i debes en kuando echar tarakas de rizas ez un jinero de melezina ke mizmo kalma las dolores del puerpo. En despartes cugan un rolo importante para el dezvelopamiento del meyoyo del umano. Eyos en azyendo riyir, komo se save, mos ayudan a olvidar la aravya, la kolora i a ser manko inyervozo. Es esto, la razón por la kuala me gusta kompozarlos o adaptarlos. Espero ke los meldash kon plazer⁵⁷.

PUJITA

Le dicheron a Djoha ke vino pujita en los presyos de la benzina. Djoha respondyo: "No juga rolo yo todo el tiempo merko solo 200 shekeles de benzina!"

ANTOJO

Djoha se merko antojos nuevos i se hue ande sus amigos. Avramachi le pregunto: "Ke numero son?" Djoha le responde: "So acami, ampesi de zero!"

POLVO

Djoha de su eskritoryo echa un grito a la persona ke se okupa de la limpieza "Ke izites los polvos de ayer? Avia eskrito kon mi dedo un numero de telefon!"

SHANS

⁵⁴ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xv-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵⁵ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-x-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵⁶ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xiii-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

⁵⁷ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-xvi-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].

Djoha se estuvo en frente de una makina ke da otomatikamente kutis de Coca. Echo un jeton i vido ke la Coca kayo, se gusto i kon plazer se metyo esta ves a echar jetones uno de detrás del otro. Un ombre ke asperava su rango se despasensyo i le disho "Pardon sinyor ya se izo 10 Cocas, kualo vaz a azer kon tantos kutis?" Djoha le respondyo "Shisht, no te agas sintir, es mi dia de shans!"

NO SE PERMETE

El patron de la kaza ke Djoha el soltero, keria alkilar le dize: "Sinyor Djoha aki no se permite del todo de trayer mujeres!" En riva de esto Djoha le pregunta: "Ombres poden venir?" "Bien entedido" le responde el patron. Djoha toma un reflo i le dize: "Te dizere ke mi buto es de alkilar este apartamento para mi namorada."

DJOHA KONSEJERO

En Yaffo un mansevo se va a demandar consejo a Djoha renomado por su saverisyo. El mansevo le dize: "Sinyor Djoha kero ke me digas tu sentimiento porke me kero kazar, i tengo 2 namoradas. Kon la kuala ke me tome?" Djoha le responde "Echa en basho ken son estas chikas?" El mansevo ampesa a kontarle i le dize: "Una viene de famiya muy rika, los parientes son rikinyones, ma en edad es mas grande demi i demazyadamente feya, la otra es chika apenas si tiene 18 anyos, muy luzya kon ojos mavi, ma es desbragada i los parientes son proves. Ke dizes?" Djoha toma un ayre pensativle i seryozo i le responde: "Yo te digo ke te kazes kon la ermoza, ma a la okazyon mandame el numero de telefon de la feya si pode ser!!"

LA VALOR

Djoha i Merkada siempre se peleyavan, un dia en kaminando en la kaye kontinuan a peleyarse. Djoha se inyerva i le dize: "Sos una mujer ke no vale ni un grosh." Eya le responde: "Es tu ke no vales un grosh." Enriva de esto Djoha le da a entender ke esta pronto a provar ke eya no vale un grosh. Djoha se esta al bodre del kamino i aresta un taksi i demanda al shofer a kuantu lo yeva a Batyam? El shofer le responde: "sienivente shekeles." Djoha: "Bueno si esta damma esta kon mi kuantu demandas?" El shofer responde: "La mizma koza sienivente shekeles." Djoha se aboltaverso Merkada i le dize: "Vites ke no vales nada mizmo un grosh!!"

KERENSYA

Merkada: "Djoha presyado, al tiempo kada nada nada me diziyas tekero mucho, ma esto viendo no me dizes mas ke me keres bien." Djoha le responde: "Ya no mos kazimos?!"

ANDE TU MADRE

A Djoha el povretiko, le salyo del piango un milyon de dólares, kuando se lo ambezo presto koryo a su kaza a topar a su mujerika Merkada.

El le dize kon prestora: "Hanumika presto vístete", eya le pregunta: "Djoha, kualo ke me vista?" El le responde despasesiandose: "una kozika". Merkada: "Bueno dizeme onde mos vamos, a un kokteyl, a una fiesta, a un balo? Dime ande?" Djoha le dize: "Atrás ande tu madre"!!

SENSERIDAD

Achakes de una reunion sovre el kazamiento, tenida en un grande otel de Yerushalayim, Djoha fue yamado a kontar su vida de kuple kon Merkada. Kuando vino su torno el deklaró a la asistensia ke nunca de su vida no maltreto a su mujer. Djoha ajusto en dizyendo: "La trati a mi kerida Malkuna kon respekto i amor i nunca manki mi dover de marido. I mizmo a la okazyon del 25en aniversario de nuestro kazamiento me la yeve a viajar a l'America. Enriva de esto le preguntaron: "Bueno, i kualo es

tu intisiyon para el 30en aniversario?" Djoha respondió: "Kualo keresh? Va ir a bushkarla para trayer atrás a kaza!"

EN PUNTO DE MUERTE

Djoha estava para murir echado en la kama. La yama a su mujer Merkada i le dize: "Presiada, te va rogar vístete el mijor fostan ke tienes, penyate, enjoyate, metete el parfum ke me gusta i ven asentate al lado de mi." La mujer enkantada le pregunta: "Djoha komo de demandas tienes! En el estado onde estas yo me va ermozear, para ken?" "Djustamente" le responde Djoha, "kuando el guerko va vinir puede ser ke se namora de ti i al lugar de tomarme a mi te toma a ti!"

ANDE AY ESTE MAZAL

Djoha i Merkada kada nada nada se van peleyando i Merkada kon gritos una vaz le dize: "Djoha ke lo sepas ke después de todo lo bueno ke ago por ti tu debes de yevarme en tus ombros." Djoha ke oyo estos biervos toma un grande reflo i en murmurando dize: "Espero ke el D. me va ayegar a ver akel dia inshalla!!!"

ESTA EN VIDA

Djoha azia poko tiempo ke avia vinido a Estambul i kon muncha alegria avia renkontrado su amigo Zvulun kon el kual estaban en la mizma klasa de la Aliansa en Kavala. Un dia de martes se van a la meana de Hristo, el grego de Kumkapi i se meten a beber vino de la izla Bozcaada muy famoso. Komo meze se merkan fustukes i leblebis i beven apoko apoko i avlan entre eyos. Despues de la sinkena kupa Zvulun, medyo tinta le dize a Djoha: "Saves una koza, mi mujer Rashel es un anjelo, un verdadero anjelo." Esto ke oye Djoha se aboka i toma su kavase en sus dos manos i le responde: "Malorozamente karo amigo te dire ke la miya dainda esta en vida!"

DE MERKADA A RACHEL

Djoha mirikiyozo no parviene a durmir. Merkada le pregunta: "Kerido miyo ke se pasa de ke estas ansina enfasyado?" Djoha: "Kualo ke te diga Merkada, a manyana devo de pagar al vizino de enfrente 5000 shekeles, i no los tengo, pasi un mez muy yutch (difisil), no tuvi bastante klientes, no se kualo dizirle!" Enriva de esto Merkada se alevanta de la kama, avre la ventana ke da al kurtijo i la yama a Rachel, la mujer de Bohorachi, el saraf el kual empresto el dinero a Djoha. Rachel kon surpresa avre su ventana i dize: "Hayrola Merkada, ke keres?" Merkada: "Rachelika hanum, dizele por favor al sinyor Bohorachi ke mi marido, ke le deve 5000 shekeles, no va poder pagarselos a manyana por ke no los tiene. Nochada buena, kerida!" I ansina Merkada, sin asperar repuesta, serra la ventana i se entra a la kama i deklara a Djoha: "Agora el ke no durma, tu durme!"

LE KAYO LA BOKA

Djoha renkontro en la kaye Hertzl a un viejo amigo ke le konta ke se merko una villa maraviyoza, i le dize: "Si la ves te kaye la boka de la ermuzura." Sovre esto Djoha le responde: "Atyo muy bien se la amostraremos a mi es.huegra!"

DOS SUEGRAS

Djoha i Merkada eran kazados dezde munchos anyos. Una demanyanada komo las otras, Merkada kon su demandadero ke no eskapa, le pregunta a su kerido Djoha i dize: "Dime porke tu no keres bien a mi madre?" Djoha kualo ke le responda? Una ves ke le paso el enkanto le dize: "Kerida yo kero bien a mi e.shuegra mucho mas de lo ke keres bien tu a tu e.shuegra!!!"

UN POKO KOSHA

El kazamentero le dize a Djoha ke se kere kazar: Esta ves tengo un partido maraviyozo, mira la foto de la ijika komo es una morenika luzya. Djoha le responde: "La konosko eya no es la ija del djoyero sinyor Daniyel?" "Justo" le responde el kazamentero. "Saves el montante alto de su dota? Tres milyones de shekeles." "Si la tengo visto una ves, eya kosheava, es ke kontinua a koshear?" El kazamentero le responde: "No siempre solo kuando kamina!!".

OLE

Djoha se hue a vijitar la Espanya, kon sus amigos, se topo en una korrida. Toda la djentambre en kada pasaje gritavan un OLE. Djoha kuando todos se asentvan el se alevantava i gritava OLE. La giadora del grupo rendyendose kuento del yerro ke aze le dize "Sinyor deke te yerras?" Djoha le responde "Yo tomi la parte del toro, no me interesa de ke parte sosh!!!!"

COHA I SU IJO

Durante el mandato ingles, Djoha desidio kon su ijo Robert de ir a vijitar 3 kibutses del Galil kon los kualos azian komerso. Una demanya se suven en sima de sus azno blanko, ke lo kerian bien i ke lo yamavan Alfons i salieron a kamino. Verso la tadre arivaron al primer kibutz i miran ke la djente ke los asperava se metieron a avlar en diziendo: "Miraldos no se averguensan de suvirse enjuntos en riva del azno, povretiko" ... Al sigundo dia dechizan a irse al otro kibutz i en arivando serka de el, Robert se abasha de ensima del azno i kontinua su kamino a pye. Esta ves las mujeres del kibutz ke ven vinirlos se meten a avlar a boz alta i una dize: "Komo de padre no se averguensa el se repoza ensima de la beema i ovliga a su ijo el povretiko a kaminar a pye. A la otra demanyanika se van al treser kibutz i kuando se aserkan, Djoha se abasha del azno i kamina fin el kibutz, Robert kedando ensima de 'Alfons'. Aya los ombres lo aresiven kon kara agra i le dizen: "No te entendemos Djoha, a tu edad tu kaminas a pye i Robert tu ijo mansevo viaja ensima del azno!"... Una ves la vijita eskapada Djoha i Robert, tornando a kaza esta ves los dos a pye juntos kon Alfons se arestan debasho de un arvole para repozarsen. Djoha le dize a Robert: "Difisil, mizmo muy difisil, ijo mi yo de poder dar kontentes a la djente, esto es un buto ke no se alkansa."

ANDE ALFONS KERE

Djoha un dia se suvyo enriva de 'Alfons' su azno, ma no entendyo porke la beyma se metyo a korer en un kamino nunka uzado por eyos. La djente ke lo ven le preguntan: "Onde vas ansina koryendo sinyor Djoha, estrano tu nunka pasas por aki", Djoha responde: "I yo no se, me vo ande Alfons kere."

PAPELIKO

Djoha kon su nuevo otomobil se estava indo kon su mujerika Merkada a Hayfa. En kamino dos i una kitava de su aldikera un papeliko lo mirava i despues lo metiya atras. Merkada le pregunta: "Kualo estas mirando en akel papeliko?" Djoha le responde: "Esta eskrito a la derecha es el gaz i a su siedra el freno!!"

ALFONS MOS DESHO LA BUENA VIDA

Djoha sovre la desapareyson de Alfons, su azno, ke lo entero kon yoros, sintiendose triste no salyo a kaminar buen kadar de tiempo.

Su amigo, Mordu vijitandolo le disho: "Ombre, ya basta, el se hue al paradiso de los aznos i te desho solo, tu mira de topar un nuevo".

Djoha, kon lagrimas, le dize: "Ande topare komo Alfons. Oy no se uza mas beemas para viajar".

Mordu le responde: “Djoha, no seas espeso, merkate un azno kon kuarto karuchas, vas a ver ke no demanda yerva freska ma ke solo un poko de benzina”.

Enriva de esto se va kon su ijo, Robert a un vendedor de otomobiles de segunda mano. Sienes de otomobiles estan para vender i Djoha, viendo los presos, dize a su ijo ke dingunos no le plazieron.

Pasa una semana, esta vez se va ande un otro vendedor akompanyado de Merkada, topan un chiko Fiat 500 ke le plaze a la mujer.

Djusto ke Djoha estava para dizir ke ya lo merka, se arepentye.

Merkada le demanda: “Deke te arepentites, esta muy ermozo!”

Djoha le responde: “Tienes razon, kerida, el karo tiene kuarto karuchas ma la direksyon esta delante, yo la kereriya atras!”

LESBYEN

Una ermoza donzea ya se enfansyo de oyir los komplimentos de Djoha. Kada nada nada la yama o le manda un whatsApp para dizirle ke esta enamorado de eya, ke la kere mucho, ke la dezea...

Un dia en un enkontro en la kaye la dita, kon pasensia, después de aver oyido por demuevo sus deklarasyones le dize: “Djoha no te kanses yo so lesbyana”. Djoha le pregunta: “Kualo kere dizir?” La ermoza le responde: “Kere dizir ke me plaze solo las mujeres”. Djoha le reponde: “No te preokupes i yo so lesbyen.”

PLETO DE MARIDO I MUJER

Merkada i Djoha se peleyaron pormo del pranso de la noche ke no estava echo al plazer del balabayit. Merkada tornando tadre a kaza del fiks de su ermana no tuvo tiempo de aparejar komida kayente i metyo la meza solo kon pokos platos yelados echos un dia antes. Djoha después del pleto, aravyado tomo su kavesal i se hue se echo en el salón. A la demanyana en meza de dezayuno no avlandosen Djoha le manda un WhatsApp diziendo “Kualo vamos a komer esta noche?” Merkada le responde de su selular: “Lo ke kedo komo restos de los platos de ayer la noche!”

Vos avisare durante los dias de Covid estando sin kuaför el 90% de se desapareyeron de Israel⁵⁸.

EL CHEK

El doktor kon una muy grande arravia telefona a Djoha: “Sinyor Djoha el chek ke me dates 4 diyas antes torno atrás!” Djoha le responde kon kalmo i pasiensa: “Mis romatizmos i eyos tornaron atrás kerido doktor!”

⁵⁸ <https://www.turkisrael.org.il/single-post/kuentos-modernos-de-djoha-x-1> [Erişim tarihi: 10.09.2023].